

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej

DRiGŻ 41007-2000

Nr ewid. 118/2001/P/00/111/DRZ

INFORMACJA

**o wynikach kontroli wykorzystania wód śródlądowych
do gospodarki rybackiej**

Warszawa

maj

2001 r.

Kontrola Nr P/00/111
Wykorzystanie wód śródlądowych do gospodarki rybackiej

SPIS TREŚCI

	strona
I. CZĘŚĆ OGÓLNA	1
1. Charakterystyka kontroli	1
2. Synteza ustaleń kontroli i ocena kontrolowanej działalności	3
3. Wnioski	9
II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA	12
1. Charakterystyka stanu prawnego	12
2. Stan rybactwa śródlądowego	19
3. Gospodarka wodami śródlądowymi wykorzystywanymi do celów rybackich	22
4. Sprzedaż i komunalizacja gruntów pod wodami stanowiącymi własność Państwa	27
5. Nadzór administracji państwowej nad gospodarką rybacką	32
6. Nadzór nad gospodarką rybacką w wodach pozostających w Zasobie WRSP	41
7. Nadzór Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi i Ministra Środowiska nad gospodarką rybacką w zakresie przestrzegania przepisów o ochronie środowiska	48
8. Nadzór starostw nad racjonalnością gospodarki rybackiej	50
9. Organizacja i nadzór nad gospodarką rybacką na wodach pozostających w użytkowaniu Polskiego Związku Wędkarskiego	60
III. POSTĘPOWANIE POKONTROLNE	65

Załączniki:

Nr 1 - Spis kontrolowanych jednostek

Nr 2 – Wykaz aktów prawnych

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

Charakterystyka kontroli

Nr kontroli: P/00/111

Tytuł kontroli: „Wykorzystanie wód śródlądowych do gospodarki rybackiej”

Kontrola przeprowadzona została z inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli w okresie od 4 sierpnia do 29 grudnia 2000 r. i objęła okres 1999 – I półrocza 2000 r., a w części dotyczącej rozdysponowania i zagospodarowania powierzchniowych wód będących w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa, objęła okres od przejęcia tych wód do Zasobu.

Celem kontroli było dokonanie oceny pod względem legalności, celowości, rzetelności i gospodarności działań właściwych organów administracji rządowej i samorządowej oraz innych jednostek w zakresie nadzoru nad gospodarką rybacką oraz ochroną zasobów powierzchniowych wód śródlądowych. Celem kontroli była również ocena działań tych jednostek w zakresie nadzoru właścicielskiego nad śródlądowymi wodami powierzchniowymi stanowiącymi własność Państwa.

Tematyka kontroli dotyczyła głównie oceny prawidłowości działań:

- organów administracji państwowej w zakresie regulacji prawnej prowadzenia ewidencji wód płynących stanowiących własność Państwa;
- organów administracji państwowej i samorządowej w zakresie wydawania decyzji administracyjnych upoważniających do korzystania z wód dla celów gospodarki rybackiej;
- użytkowników wód w przestrzeganiu wymagań określonych w decyzjach administracyjnych upoważniających ich do korzystania z wód dla celów rybackich;
- AWRSP w wykonywaniu nadzoru właścicielskiego nad wodami przekazanymi do Zasobu WRSP.

Tematyka kontroli dotyczyła też oceny:

- skutków gospodarki rybackiej i gospodarki wodnej na zachowanie równowagi biologicznej w środowisku wodnym;
- zjawisk korupcjogennych prowadzących do uszczuplania wód płynących stanowiących własność Państwa poprzez ich sprzedaż, zwrot byłym właścicielom i komunalizację.

Kontrola przeprowadzona została w 57 jednostkach (w tym 3 kontrole rozpoznawcze). Kontrolą objęto: Ministerstwo Środowiska oraz Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Instytut Rybactwa Śródlądowego, 9 urzędów wojewódzkich, 10 starostw powiatowych, 8 Oddziałów Terenowych Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, 10 okręgów Polskiego

Związku Wędkarskiego, Zarząd Główny Polskiego Związku Wędkarskiego, 12 gospodarstw rybackich, 3 komendy wojewódzkie Państwowej Straży Rybackiej oraz jedno biuro geodezji i terenów rolnych.

Wykaz skontrolowanych jednostek stanowi załącznik nr 1.

W kontroli uczestniczyły: Departament Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Departament Ochrony Środowiska oraz Delegatury NIK w: Bydgoszczy, Białymstoku, Katowicach, Łodzi, Olsztynie, Szczecinie, Warszawie, Wrocławiu i Zielonej Górze.

W Polskim Związku Wędkarskim i w gospodarstwach rybackich kontrola została przeprowadzona pod względem legalności i gospodarności zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy o NIK; w starostwach powiatowych pod względem legalności, gospodarności i rzetelności zgodnie z art. 5 ust. 2 ustawy o NIK, a w pozostałych jednostkach kontrola została przeprowadzona w oparciu o kryteria określone w art. 5 ust. 1 ustawy o NIK.

W związku z kontrolą, na podstawie art. 29 pkt. 2 lit. f ustawy o NIK, zasięgnięto informacji w nie objętych kontrolą regionalnych zarządach gospodarki wodnej, wydziałach geodezji starostw powiatowych i wojewódzkich zarządach melioracji i gospodarki wodnej.

Na przełomie lat 1996/1997 Delegatura NIK w Olsztynie – z własnej inicjatywy – przeprowadziła w b. województwie suwalskim i olsztyńskim kontrolę pt. „Zagospodarowanie i wykorzystanie jezior północno-wschodniej Polski po przejściu do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa” (Nr P/98/081).

Wnioski wynikające z tej kontroli zmierzały przede wszystkim do:

- zapewnienia nadzoru i kontroli prawidłowości gospodarki rybackiej przez nowych użytkowników jezior i w zakresie ochrony wód;
- wprowadzenia zmian w umowie dzierżawy jezior, określając w niej obowiązki z zakresu gospodarki rybackiej.

Wykaz skrótów i definicji

MRiRW – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

MOŚZNiL – Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa

Minister Ś – Minister Środowiska

AWRSP – Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa

OT AWRSP – Oddziały Terenowe Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa

R.Z.G.W. – Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej

Zasób WRSP – Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa

PZW – Polski Związek Wędkarski

UW – Urząd Wojewódzki

b. PGRyb. – Byłe państwowe gospodarstwa rybackie

IRŚ – Instytut Rybactwa Śródlądowego im. St. Sakowicza w Olsztynie

WIOŚ – Wojewódzka Inspekcja Ochrony Środowiska

PSR – Państwowa Straż Rybacka

Pozwolenie wodnoprawne – pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód dla celów rybackich.

operat rybacki – dokument określający warunki prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej

operat wodny – dokument określający warunki korzystania z wód.

Synteza ustaleń kontroli i ocena kontrolowanej działalności

Ustalenia kontroli wykazały brak koordynacji w zarządzaniu płynącymi wodami powierzchniowymi stanowiącymi własność Państwa. Stwarzało to warunki do działań korupcyjogennych przejawiających się nielegalną sprzedażą lub komunalizacją wód stanowiących własność Państwa. Ustalenia kontroli wykazały również rażący brak nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ochronie przyrody w zakresie prowadzenia gospodarki rybackiej w powierzchniowych wodach płynących.

2.1. Kontrola ujawniła nielegalną sprzedaż lub zwrot b. właścicielom gruntów pod wodami płynącymi stanowiącymi własność Państwa. Między innymi AWRSP w latach 1995-2000 sprzedała lub zwróciła w badanych województwach 15 jezior o łącznej powierzchni ponad 280 ha z wodami płynącymi oraz grunty o powierzchni ponad 16 ha, w skład których wchodziły grunty pod rzeką Jeziorką w woj. dolnośląskim. Obrót gruntami pod wodami płynącymi dokonywany był przez AWRSP po uprzednim składaniu nielegalnych wniosków do biur geodezji i urzędów rolnych o przeklasyfikowanie jezior z wodami płynącymi na jeziora z wodami stojącymi, bądź wniosków składanych do urzędów

rejonowych lub urzędów gmin o sporządzenie wypisów z ewidencji gruntów pod konkretne transakcje sprzedaży jezior z wodami płynącymi jako jezior z wodami stojącymi. **Kontrola ujawniła również sześć przypadków sprzedaży jezior z wodami płynącymi o łącznej powierzchni ponad 45 ha przez b. wojewodów: bydgoskiego i toruńskiego. Nielegalnie też**

b. wojewodowie dokonali komunalizacji jezior z wodami płynącymi. W województwach: mazowieckim, wielkopolskim, warmińsko-mazurskim i kujawsko-pomorskim kontrola stwierdziła 31 przypadków skomunalizowania jezior z wodami płynącymi (szczegółowe ustalenia str. 27-32).

2.2. W skali kraju brak jest rzetelnej wiedzy o powierzchniach płynących wód śródlądowych. Od około 40 lat, po ustanowieniu tych wód własnością Państwa, nie zinwentaryzowano ich i nie podjęto działań dla prowadzenia ewidencji. Zgodnie z § 6 rozporządzenia Rady Ministrów z 1978 r. w sprawie ksiąg wodnych i katastru gospodarki wodnej (Dz.U. z 1995 r. Nr 19, poz. 83) organem właściwym dla prowadzenia dla obszaru kraju katastru gospodarki wodnej pozostaje Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, który w ogóle nie podjął tych zadań. Prowadzenia katastru gospodarki wodnej nie podjął również MOSZNiL po przejęciu w 1989 r. spraw związanych z gospodarką wodną. Katastru gospodarki wodnej, stanowiącego podstawowy instrument zarządzania wodami (art. 19a ust. 2 pkt 1 ustawy Prawo wodne), nie sporządził również Minister Środowiska. Dopiero w 1999 r. w rozporządzeniu w sprawie organizacji i powołania regionalnych zarządów gospodarki wodnej Minister Środowiska zobowiązał te jednostki do opracowania warunków korzystania z wód dorzeczy oraz do prowadzenia katastru gospodarki wodnej wód dorzeczy będących w administrowaniu RZGW (Dz.U. z 1999 r. Nr 101, poz. 1180) (szczegółowe ustalenia str. 22-24 i 49).

2.3. Niezadowalający był postęp w opracowaniu warunków korzystania z wód dorzecza. W latach 1999-2000 opracowania takie wykonano dla dorzeczy obejmujących zaledwie około 11% obszaru kraju. Prowadzony przez RZGW kataster gospodarki wodnej w ujęciu dorzeczy nie zawierał pełnej informacji o wszystkich powierzchniach wód płynących. Obejmował przede wszystkim wody powierzchniowe pozostające w administrowaniu RZGW oraz jeziora o powierzchni ponad 50 ha i inne zbiorniki wodne o pojemności większej od 100 tys. m³ (ustalenia szczegółowe str. 49). Przyczyną takiego stanu było to, że Minister Środowiska rozporządzeniem z 29 listopada 1999 r. w sprawie organizacji i zakresu działania RZGW, zobowiązując RZGW do prowadzenia katastru gospodarki wodnej w dorzeczach rzek

nie określił wymagań jakim powinien odpowiadać zalecony do sporządzenia przez RZGW kataster gospodarki wodnej w dorzeczach rzek.

2.4. Powierzchniowe wody płynące – stanowiące własność Państwa – są w administrowaniu Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, wojewódzkich zarządów melioracji i urzędzeń wodnych, Lasów Państwowych, parków narodowych i RZGW. W ponad 90% objętych kontrolą województw nie było rzetelnych i wiarygodnych danych o ilości jezior z wodami płynącymi. Nadal od ponad roku w Zasobie WRSP pozostają jeziora z wodami płynącymi, a nawet odcinki rzek, które powinny być przekazane w administrowanie RZGW. Nierzetelna jest też ewidencja gruntów w powiatowych biurach geodezji w części obejmującej ewidencję wód płynących i gruntów pod tymi wodami. W 1/3 skontrolowanych jednostek (starostwa powiatowe + OT AWRSP) około 5% wód płynących w jeziorach i zbiornikach, w ewidencji gruntów były wykazywane jako wody stojące, a grunty pod wodami płynącymi były wykazywane jako grunty będące własnością osób prywatnych zapisaną w księgach wieczystych.

W administrowaniu AWRSP było około 332 tys. ha wód powierzchniowych, z tego szacunkowo około 247 tys. ha jezior z wodami płynącymi – nie będących gruntami rolnymi w rozumieniu art. 46 Kodeksu Cywilnego – przejętych do Zasobu WRSP. **Wody płynące nie stanowiły majątku Skarbu Państwa użytkowanego na cele rolnicze i nie mogły być objęte zadaniami realizowanymi przez AWRSP na podstawie art. 6 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw** (Dz.U. z 1995 r. Nr 57, poz. 299 ze zm.) (szczegółowe ustalenia str. 25-26, 31 i 34-35).

2.5. Ponad 1/3 wód objętych kontrolą została przekazana do Zasobu WRSP z naruszeniem przepisu art. 19 ust. 1 i 2 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa. Do Zasobu WRSP przekazano w całości byłe PGRyb. bez wyszczególnienia w protokołach zdawczo-odbiorczych przejmowanych jezior oraz bez opisu – na dzień przejęcia -stanu technicznego urządzeń przy tych jeziorach i stanu ilościowo-gatunkowego ryb w tych jeziorach (szczegółowe ustalenia str. 24). Taki sposób przejęcia do Zasobu wód stanowiących własność Państwa nie zapewniał ich utrzymania w nie pogorszonym stanie w okresie administrowania przez Agencję, uniemożliwiał też podejmowanie odpowiednich działań dla utrzymania równowagi biologicznej i gatunkowej w rybostanach jezior przejętych do Zasobu WRSP.

2.6. Minister Środowiska do właściwości, którego należą działania dotyczące ochrony przyrody i środowiska (art. 6 pkt 1 ustawy o ochronie przyrody), nie posiadał

danych o różnorodności gatunkowej ichtiofauny ani o drożności wód śródlądowych. Podobnie takich informacji nie posiadał Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, do właściwości którego należą zagadnienia związane z gospodarką rybacką (art. 22 pkt 10 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej). Nie posiadał też założeń i programu polityki Państwa ujmujących kompleksowo zagadnienia gospodarki rybackiej na wodach śródlądowych. Do opracowania takiego dokumentu Minister zobowiązał się w regulaminie organizacyjnym Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi – ustalonym na podstawie art. 39 ust. 6 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz o zakresie działania ministrów. Polska w stanowisku negocjacyjnym w sprawie członkostwa w Unii Europejskiej zobowiązała się również do opracowania do 1 lipca 1999 r. dokumentu zawierającego analizę stanu gospodarki rybackiej określającego kierunki jej restrukturyzacji i koszty realizacji. Dokument pt. „Polska polityka strukturalna w sektorze rybołówstwa na lata 2000-2006” nie spełniał takiego zadania, gdyż gospodarce rybackiej na wodach śródlądowych w tym dokumencie poświęcono zaledwie kilka zdań, a zawarte w nim dane zostały określone tylko w odniesieniu do hodowli karpia i pstrąga jedynie za okres do 1998 r. Do czasu zakończenia kontroli Ministerstwo nie zakończyło prac nad projektem „Narodowa strategia rybołówstwa” (szczegółowe ustalenia str. 47-49).

2.7. Ustalenia kontroli wykazały, iż w 93% budowli piętrzących na poddanych kontroli wodach brak było urządzeń (przeplawek) umożliwiających rybom swobodny przepływ w celu odbycia tarła. Takich urządzeń nie posiadało 98% budowli wybudowanych bądź będących w budowie, dla których wydano pozwolenie wodnoprawne po roku 1997, mimo że rozporządzenie MOŚ, ZNiL z dnia 20 grudnia 1996 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać obiekty budowlane gospodarki wodnej i ich usytuowanie (Dz.U. z 1997 r. Nr 21, poz. 111) zobowiązywało do wyposażenia wszystkich budowli piętrzących w urządzenia zapewniające swobodne przedostawanie się ryb przez przeszkodę (szczegółowe ustalenia str. 20-21, 36-38 i 49-50).

2.8. Brak rzetelnej ewidencji wód płynących skutkował brakiem nadzoru nad prowadzeniem racjonalnej gospodarki rybackiej w tych wodach. W 15 województwach do czasu kontroli brak było podziału wód płynących na obwody rybackie stosownie do nowego podziału administracyjnego kraju i stosownie do podmiotów aktualnie użytkujących wody dla gospodarki rybackiej, co było naruszeniem przepisu art. 12 ust. 1 i art. 15 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym. Brak podziału wód płynących na obwody rybackie uniemożliwiał bowiem wydanie pozwoleń

wodnoprawnych, gdyż do jego wydania był niezbędny operat wodnoprawny, w którym – zgodnie z § 3 zarządzenia Ministra Rolnictwa w sprawie wymagań jakim powinien odpowiadać operat wodnoprawny (MP z 1976 r. Nr 6, poz. 32) – powinny być oznaczone granice obwodu rybackiego, obwodów ochronnych i hodowlanych. Nie ustanowiono również obrębów hodowlanych i obrębów ochronnych (szczegółowe ustalenia str. 32-35).

2.9. Jednostki organizacyjne podległe wojewodom (WIOŚ i PSR) oraz jednostki starostw powiatowych (wydziały ochrony środowiska) nie podejmowały wspólnych skoordynowanych działań nadzorczych nad przestrzeganiem przepisów o ochronie środowiska w zakresie gospodarki rybackiej, a w szczególności:

- ❖ **nielegalnego użytkowania wód dla gospodarki rybackiej bez pozwoleń wodnoprawnych, co stanowiło naruszenie przepisu art. 4 ustawy o rybactwie śródlądowym;**
- ❖ **użytkowania dla celów rybackich wód przez więcej niż jednego użytkownika w jednym obwodzie rybackim, z naruszeniem przepisu art. 12 ust. 2 ustawy o rybactwie śródlądowym;**
- ❖ **użytkowania wód bez wymaganego przepisem art. 6 ust. 1 i 2 ustawy o rybactwie śródlądowym, operatu rybackiego – zobowiązującego do prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej w wodach płynących.**

Wojewódzkie inspekcje ochrony środowiska nie miały określonych zadań kontrolnych dotyczących gospodarki rybackiej (szczegółowe ustalenia str. 35, 39-45 i 50-53).

2.10. Na podstawie badań Instytutu Rybactwa Śródlądowego i prowadzonego monitoringu PZW w wodach rzek w zaniku są cenne użytkowo gatunki ryb takie jak: szczupak, sum, troć wędrowna, certa, świnka, jelec, kleń i brzana. Systematycznie też maleje w wodach rzek i jezior populacja ryb cennych gospodarczo takich jak węgorz, sieja i sielawa. W zbiornikach zaporowych, z uwagi na zanik ryb drapieżnych, biomasę ryb stanowią licznie występujące gatunki, takie jak płoć, leszcz i karp, których około połowa ginie śmiercią naturalną dając dużą dawkę substancji organicznych sprzyjających procesom eutrofizacji (szczegółowe ustalenia str. 18-22).

2.11. Wojewodowie, mimo wynikającego z art. 39 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody obowiązku prowadzenia dokumentacji stanu przyrody, nie gromadzili i nie posiadali danych odnośnie występowania różnorodności gatunkowej ichtiofauny, jako jednego z ważnych składników przyrody. W objętych kontrolą województwach było to

spowodowane niewykonywaniem przez wojewodów, przy pomocy inspekcji ochrony środowiska, jako zespolonej administracji wojewódzkiej - stosownie do przepisu art. 2 ust. 1 i art. 3 ust. 1 ustawy o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska – zadań dotyczących organizowania i koordynowania państwowego monitoringu środowiska, prowadzenia badań jakości środowiska, obserwacji i oceny jego stanu oraz zachodzących w nim zmian (szczegółowe ustalenia str. 38).

2.12. Państwowa Straż Rybacka nie wykonywała swoich zadań kontrolnych ustalonych przepisem art. 22 ust. 2 ustawy o rybactwie śródlądowym w zakresie przestrzegania przepisów ustawy i przepisów wydanych na jej podstawie. W żadnym z kontrolowanych województw PSR nie posiadała informacji ile na terenie jej działania użytkowników wód prowadzi gospodarkę rybacką bez pozwoleń wodnoprawnych i bez operatów rybackich. Nie podejmowała też kontroli u użytkowników wód w zakresie przestrzegania przez nich wymogów prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej określonych w pozwoleniach wodnoprawnych i w operatach rybackich. **Działalność kontrolna w zakresie zwalczania kłusownictwa była znacznie efektywniejsza.** Średniorocznie PSR w kraju zatrzymywała około 14,7 tys. osób dokonujących połowu ryb z naruszeniem prawa, w tym po około 600 spraw było skierowanych do kolegiów ds. wykroczeń i do organów ścigania. Ukaranych w postępowaniu mandatowym było ponad 5 tys. osób na łączną wartość około 400 tys. zł. Efekty w zatrzymaniu osób dokonujących połowu ryb z naruszeniem prawa PSR uzyskiwała w dużej mierze dzięki współpracy z policją poprzez prowadzenie wspólnych działań prewencyjno-kontrolnych.

Wykonywanie przez PSR kontroli w ograniczonym zakresie wynikało głównie z braku obsady etatowej i niewystarczających środków finansowych na działalność PSR. Wyodrębnione w ustawie budżetowej na 2000 r. środki na utrzymanie i funkcjonowanie PSR – podobnie jak w roku poprzednim – były o połowę niższe od potrzebnych. W takiej wysokości środki ustalili sami wojewodowie w ramach przyjętego trybu prac nad projektem ustawy budżetowej (szczegółowe ustalenia str. 39-41 i 59-60)

2.13. OT AWRSP nierzetelnie wypełniały nadzór nad przestrzeganiem przepisów ustawy o rybactwie śródlądowym w wodach płynących przejętych do Zasobu WRSP. Dopuszczały do nielegalnego użytkowania wód dla celów rybackich bez pozwoleń wodnoprawnych i bez operatów rybackich. Nielegalnie wydierżawiały w celu rybackiego wykorzystania wody jednego obwodu rybackiego kilku użytkownikom. W umowach dzierżawy nie określano stanu technicznego urządzeń i stanu ilościowo-gatunkowego ryb na dzień przekazania przedmiotu dzierżawy, co z góry przekreślało

możliwość egzekwowania od dzierżawców utrzymania stanu ryb i urządzeń związanych z wodami jezior w stanie nie pogorszonym przez okres dzierżawy. **Nieskuteczny również był nadzór nad wykonaniem przez dzierżawców postanowień umowy** (szczegółowe ustalenia str. 41-47).

3. Wnioski

Wyniki kontroli uzasadniają potrzebę podjęcia skutecznych działań gwarantujących właściwy nadzór właścicielski nad płynącymi wodami śródlądowymi stanowiącymi własność Państwa i odpowiednią kontrolę nad prowadzeniem w tych wodach racjonalnej gospodarki rybackiej zapewniającą zachowanie równowagi biologicznej w rybostanach, a także restytucję gatunków ryb zagrożonych wyginięciem. W tym celu:

A. Prezes Rady Ministrów

1. Stosownie do obecnej struktury organów administracji publicznej i podziału kompetencji w zakresie gospodarki wodnej powinien spowodować podjęcie czynności legislacyjnych dla nowelizacji wydanego w 1978 r. na podstawie art. 120 ustawy Prawo wodne rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie ksiąg wodnych i katastru gospodarki wodnej

W ramach zadań organu nadzorującego wojewodów powinien:

2. Spowodować doprowadzenie przez wojewodów do uporządkowania ewidencji wód płynących i gruntów pod nimi się znajdujących zgodnie z ich stanem prawnym.
3. Spowodować podjęcie przez organa kontrolne wojewodów kontroli przeklasyfikowań, sprzedaży i komunalizacji jezior z wodami płynącymi oraz zobowiązać wojewodów do doprowadzenia do nieważności, z mocy prawa, wszystkich transakcji sprzedaży i decyzji o komunalizacji jezior z wodami płynącymi.
4. Spowodować przekazanie przez wojewodów w administrowanie RZGW wód płynących, będących w Zasobie WRSP, a wyszczególnionych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 1999 r. w sprawie organizacji i zakresu działania RZGW oraz spowodować doprowadzenie przez wojewodów do zgodności stanu rzeczywistego ze stanem prawnym pozostałych, nie wymienionych w tym rozporządzeniu, powierzchniowych wód płynących, stanowiących własność Państwa i będących w Zasobie WRSP poprzez ewentualne przekazanie ich w administrowanie RZGW.
5. Spowodować ustalenie przez wojewodów obwodów rybackich dla wszystkich wód płynących stanowiących własność Państwa.

B. Minister Środowiska powinien:

1. Spowodować przyspieszenie opracowania, opóźnionych o ponad rok, przez RZGW warunków korzystania z wód dorzeczy oraz uaktualnienie katastru gospodarki wodnej prowadzonego w RZGW w zakresie ewidencji wszystkich płynących wód śródlądowych stanowiących własność Państwa.
2. Spowodować dokonanie przez RZGW inwentaryzacji budowli piętrzących nie posiadających urządzeń (przeprawek) do swobodnego przepływu ryb dwuśrodowiskowych.
3. Przeprowadzić stosowne postępowanie wyjaśniające dlaczego w urządzeniach piętrzących wybudowanych po roku 1996 brak było odpowiednich, wymaganych prawem przeprawek umożliwiających rybom swobodny przepływ.

C. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi powinien:

Opracować dokument pt. „Narodowa strategia rybołówstwa” spełniający równocześnie rolę założeń i programu polityki państwa ujmujący kompleksowo zagadnienia gospodarki rybackiej.

Opracować i wdrożyć w życie zasady regulujące prowadzenie statystyki rybactwa śródlądowego.

D. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wspólnie z Ministrem Środowiska

1. Podejmą działania dla udroźnienia rzek i jezior w celu umożliwienia wędrówki rybom dwuśrodowiskowym dla odbycia tarła i naturalnego rozrodu. W pierwszej kolejności powinni podjąć działania dla udroźnienia wszystkich rzek przymorza i głównych rzek Polski.
2. Podejmą działania dla prowadzenia monitoringu rybostanów celem ustalenia gatunków zagrożonych wyginięciem i ich odbudowy zapewniającej zachowanie równowagi biologicznej w wodach płynących.

E. Wojewodowie

1. Wykorzystując informację o ewidencji wód płynących prowadzoną w RZGW, w wojewódzkich zarządach melioracji i urządzeń wodnych, w wydziałach urzędów wojewódzkich zajmujących się gospodarką wodną i OT AWRSP – dokonają podziału wód płynących na obwody rybackie.
2. Spowodują uaktualnienie ewidencji gruntów w starostwach powiatowych w części dotyczącej wód płynących i gruntów pod tymi wodami stosownie do istniejącego stanu prawnego – ustalonego w zarządzeniu o podziale płynących wód na obwody rybackie.

3. Podejmą działania prowadzące do stwierdzenia nieważności z mocy prawa wszystkich w województwie aktów sprzedaży, decyzji zwrotu wód płynących, a także decyzji o komunalizacji takich wód i doprowadzą stan tych wód do zgodności z obowiązującym stanem prawnym.
4. Podejmą działania zapewniające właściwy nadzór PSR i WIOŚ nad przestrzeganiem przepisów ustawy o rybactwie śródlądowym, m.in. poprzez ustalenie współpracy tych jednostek w nadzorze i kontroli, a także określą dla WIOŚ zadania z zakresu nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ochronie przyrody w przedmiocie gospodarki rybackiej, w tym szczególnie w zakresie monitoringu zmienności ichtiofauny.

F. Wojewodowie, w ramach nadzoru nad wykonywaniem przez powiaty zadań z zakresu administracji rządowej spowodują, że starostowie:

Zapewnią kontrolę nad wykonaniem przez użytkowników wód zobowiązań wynikających z pozwoleń wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód dla celów rybackich.

Będą wydawać pozwolenia wodnoprawne tylko dla budowli piętrzących, których projekty uwzględniają zamontowanie urządzeń umożliwiających swobodny przepływ rybom na tarło.

Podejmą działania zobowiązujące użytkowników budowli piętrzących istniejących i będących w budowie do zamontowania urządzeń (przeplawek) umożliwiających swobodny przepływ rybom na tarło (art. 26 ustawy Prawo wodne).

Będą wydawać pozwolenia wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód tylko po przedstawieniu przez przyszłego użytkownika operatu rybackiego ustalającego prowadzenie racjonalnej gospodarki rybackiej.

G. Polski Związek Wędkarski powinien:

1. Prowadzić w użytkowanych wodach płynących ilościowy i gatunkowy monitoring ryb m.in. poprzez podjęcie w szerszym zakresie ewidencjonowania odłowionych ryb.
2. Kontynuować działania dla restytucji ryb będących w zaniku lub zagrożonych wyginięciem.

H. Prezes Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa spowoduje:

Unieważnienie transakcji sprzedaży lub decyzji o zwrocie powierzchniowych wód płynących i przywrócenie ich do obowiązującego stanu prawnego.

Sporządzenie aneksów do umów dzierżawy określających stan urządzeń przedmiotu dzierżawy, a także ustalających terminy opracowania przez dzierżawców operatów rybackich.

Uaktualnienie we współpracy z RZGW ewidencji wód płynących będących w Zasobie WRSP.

Egzekwowanie od dzierżawców realizacji zobowiązań wynikających z umów dzierżawy.

II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

Charakterystyka stanu prawnego

Główne cele i kierunki ochrony środowiska wodnego określają przepisy roz. 2 w dziale II ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 1994 r. Nr 49, poz. 196 ze zm.) Artykuł 18 ustawy wskazuje, że wody śródlądowe powierzchniowe objęte są ochroną polegającą na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami, zapobieganiu lub przeciwdziałaniu naruszeniom równowagi przyrodniczej i wywoływaniom w wodach zmian powodujących ich nieprzydatność dla ludzi, roślin, zwierząt i gospodarki narodowej. Art. 24 ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska w zakresie gospodarki wodnej i ochrony środowiska wodnego, odsyła do przepisów szczególnych.

Ustawa z dnia 24 października 1974 r. – Prawo wodne (Dz.U. z 1974 r. Nr 38, poz. 230 ze zm.) w art. 1 i art. 2 stanowi, iż wszystkie wody – z wyłączeniem wód stojących i wód w studniach oraz rowach – są wodami stanowiącymi własność Państwa. Zgodnie z art. 6 ust. 3 ustawy prawo wodne, powierzchniowe wody dzielą się na: płynące w rzekach, potokach górskich, kanałach i innych ciekach o przepływach stałych lub okresowych oraz w źródłach, z których cieki biorą początek, a wody stojące to wody znajdujące się w jeziorach i innych zbiornikach. Art. 6 ust. 4 ustawy stanowi, że przepisy o wodach płynących stosuje się do wszystkich jezior i innych zbiorników, z których cieki wypływają lub do których uchodzą.

Grunty pokryte państwowymi wodami płynącymi stanowią własność Państwa w granicach określonych liniami brzegów (art. 4 ustawy). Przepis ten dotyczy również gruntów pod wodami płynącymi w zbiornikach sztucznych lub naturalnych, bo zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy, jeżeli woda płynąca, stanowiąca własność Państwa zajmie trwale w sposób naturalny grunt nie stanowiący własności Państwa, to grunt taki staje się z mocy prawa własnością Państwa.

Sposób postępowania w sprawie roszczeń własnościowych do wód płynących i gruntów pokrytych tymi wodami przez byłych właścicieli sprzed zakwalifikowania takich wód do mienia stanowiącego własność Państwa, określa uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8

listopada 1971 r.¹ Zgodnie z tą uchwałą – wpisaną do księgi zasad prawnych – wody i grunty, które stosownie do ustawy wodnej z dnia 19 września 1922 r. (jednolity tekst Dz. U. z 1928 r. Nr 62, poz. 574 z póź. zm.) stanowiły własność prywatną, a według prawa wodnego z dnia 30 maja 1962 r. (Dz. U. Nr 34, poz. 158) zostały zaliczone do mienia stanowiącego własność Państwa i stały się własnością Państwa z dniem wejścia w życie ustawy Prawa wodne. Sprawy o własność wód i związanych z nimi gruntów podlegają rozpoznaniu w postępowaniu sądowym.

Ewidencjonowanie i bilansowanie zasobów wód śródlądowych powierzchniowych i podziemnych, rejestracja podstawowych danych dotyczących wód oraz charakterystyka urządzeń wodnych pod względem technicznym są prowadzone w katastrze gospodarki wodnej (art. 120 ustawy – Prawo wodne). Pozwolenia wodnoprawne na korzystanie z wód są rejestrowane w księgach wodnych (art. 119 pkt. 1). Zasady i sposób prowadzenia wymienionych zbiorów dokumentów określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 lipca 1978 r. w sprawie ksiąg wodnych i katastru gospodarki wodnej (Dz.U. z 1978 r. Nr 19, poz. 83).

Wymienione rozporządzenie w § 2 stanowi, iż księgi wodne prowadzą terenowe organy administracji państwowej stopnia wojewódzkiego, natomiast zgodnie z § 6 tego rozporządzenia Minister Rolnictwa² prowadzi dla obszaru kraju kataster gospodarki wodnej z uwzględnieniem podziału na dorzecze lub ich części. Zgodnie z § 7 tego rozporządzenia kataster gospodarki wodnej m.in. zawiera dane dotyczące jezior o powierzchni większej niż 0,5 km² (50 ha) oraz innych zbiorników wód powierzchniowych o pojemności większej niż 100 tys. m³.

Na podstawie art. 19 ust. 4 i 5 ustawy prawo wodne, Minister Środowiska wydał w dniu 29 listopada 1999 r. rozporządzenie w sprawie organizacji i zakresu działania regionalnych zarządów gospodarki wodnej (Dz.U. z 1999 r. Nr 101, poz. 1180). Regionalne zarządy gospodarki wodnej są jednostkami organizacyjnymi utworzonymi do realizacji zadań m.in. w zakresie bilansowania wód powierzchniowych i podziemnych, prowadzenia katastru gospodarki wodnej w dorzeczach rzek, a także opracowania i aktualizowania projektów warunków korzystania z wód dorzecza (§ 2 ust. 2 pkt. 1, 2 i 4). Warunki korzystania z wód dorzeczy, pozwolenia wodnoprawne i kataster gospodarki wodnej są zasadniczymi instrumentami zarządzania wodami, polegającymi na kształtowaniu, ochronie i wykorzystaniu wód podziemnych i powierzchniowych, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności m.in. na ich ochronie przed zanieczyszczeniem i nadmierną eksploatacją (art. 19a ust. 1 pkt 1 ustawy – Prawo wodne).

¹ 1971.11.08 uchwała SN III CZP 28/71 OSNC 1972/3/43 – z uzasadnieniem

² W obecnej strukturze organów administracji publicznej – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Art. 78 ust. 3 ustawy – Prawo wodne stanowi, iż inwestycje związane z regulacją wód nie powinny naruszać piękna krajobrazu oraz biologicznych stosunków środowiska wodnego. Podobny wymóg stanowi wymieniona wcześniej ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska. W art. 20 ust. 1 i 2 tej ustawy zapisane jest, iż przy przygotowaniu i wykonaniu robót polegających na regulacji wód zmieniających stosunki wodne jest konieczne zachowanie równowagi przyrodniczej i różnorodności biologicznej. Wymóg taki uściśla rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 20 grudnia 1996 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać obiekty budowlane gospodarki wodnej i ich usytuowanie (Dz.U. z 1997 r. Nr 21, poz. 111). Zgodnie z § 21 tego rozporządzenia budowle hydrotechniczne przegradzające rzekę powinny być wyposażone w urządzenia zapewniające swobodne przedostawanie się ryb przez przegrodę. Same zaś zbiorniki powinny być tak ukształtowane aby były pozostawione ostoje i tarliska dla ryb.

Zasady chowu, hodowli i połowu ryb w powierzchniowych wodach śródlądowych oraz zasady ich ochrony, określa ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (tekst jednolity Dz.U. z 1999 r. Nr 66, poz. 750). W myśl tej ustawy – za chów ryb uważa się działania zmierzające do utrzymania i zwiększenia produkcji – za hodowlę uważa się chów połączony z doborem i selekcją w celu zachowania i poprawienia wartości użytkowej ryb (art. 1 ust. 2).

Art. 4 ustawy o rybactwie śródlądowym stanowi, iż do chowu, hodowli i połowu ryb jest uprawniony posiadacz gruntów pod wodami stojącymi, a na wodach płynących ten, kto otrzymał pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód dla celów rybackich.

Obowiązek posiadania dla celów rybackich pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód dla celów rybackich wynika z przepisów ustawy z dnia 24 października 1974 r. – Prawo wodne. Art. 53 ust. 1 i 2 tej ustawy stanowi, iż szczególne korzystanie z wód, to wykraczające poza korzystanie powszechne lub zwykłe i wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód śródlądowych dla celów rybackich jest wydawane na okres nie krótszy niż dziesięć lat (art. 21 ust. 1). Następcy prawni zakładu, który uzyskał pozwolenie wodnoprawne, wstępują w prawa i obowiązki określone w pozwoleniu (art. 29).

Pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód wydawane jest przez starostę powiatowego, na podstawie operatu wodnoprawnego (art. 31 ust. 1 i art. 55 ust. 1 ustawy – Prawo wodne). Szczegółowe wymagania dotyczące operatów wodnoprawnych są określone w wydanym na podstawie art. 31 ust. 4 Prawa wodnego zarządzeniu Ministra Rolnictwa z dnia 26 stycznia 1976 r. w sprawie wymagań jakim

powinien odpowiadać operat wodnoprawny (M.P. z 1976 r. Nr 6, poz. 32). W myśl § 3 zarządzenia operat wodnoprawny na szczególne korzystanie z wód dla celów rybackich, oprócz wymaganej dla wszystkich operatów charakterystyki wód i użytkownika, powinien zawierać:

- a) określenie nazwy i powierzchni wody oraz rodzaju połączeń obwodu rybackiego z innymi wodami;
- b) oznaczenie granic obwodu rybackiego, obrębów hodowlanych i ochronnych, tarlisk, zimowisk oraz miejsc usytuowania sadz rybackich i przepławek.

Po utworzeniu Urzędu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w 1983 r. (Dz.U. z 1983 r. Nr 44, poz. 201), z dniem 1 sierpnia 1983 r. Minister – Kierownik Urzędu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej został zobowiązany do określenia wymagań jakim powinien odpowiadać operat wodnoprawny (art. 31 ust. 4 ustawy – Prawo wodne).

Obowiązek prowadzenia przez uprawnionego racjonalnej gospodarki rybackiej w obwodzie rybackim ustanawia przepis art. 6 ust. 1 cytowanej ustawy o rybactwie śródlądowym. Ustęp drugi tego artykułu wyjaśnia, iż racjonalna gospodarka rybacka polega na wykorzystaniu produkcyjnych możliwości wód, zmierzających jednocześnie do poprawy jakości naturalnego środowiska i jego zasobów zgodnie z operatem rybackim określającym zasady tej gospodarki. Wymagania, jakim powinien odpowiadać operat rybacki zostały ustalone w wydanym, na podstawie art. 6 ust. 4 ustawy o rybactwie śródlądowym, rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 10 grudnia 1997 r. w sprawie wymagań, jakim powinien odpowiadać operat rybacki oraz określenia jednostek uprawnionych do opiniowania tych operatów (Dz.U. z 1997 r. Nr 154, poz. 1010).

Do prowadzenia racjonalnej gospodarki, polegającej na zapewnieniu trwałości, optymalnej ilości i różnorodności genetycznej dziko żyjących ryb w wodach użytkowanych rybacko, zobowiązuje art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 1991 r. Nr 114, poz. 492 ze zm.). Również do prowadzenia racjonalnej gospodarki gwarantującej zachowanie równowagi przyrodniczej oraz zasobów środowiska wodnego w stanie nienaruszonym zobowiązuje art. 33 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska.

Pozwolenie wodnoprawne z mocy art. 32 ust. 2 ustawy Prawo wodne podlega cofnięciu lub ograniczeniu bez odszkodowania, jeżeli m.in. korzystanie z wody dla celów rybackich jest niezgodne z wymaganiami racjonalnej gospodarki rybackiej.

Cofnięcie lub ograniczenie pozwolenia wodnoprawnego jest dokonywane przez organ administracji publicznej (starostę powiatowego) w toku zarządzanej rozprawy wodnoprawnej (art. 37 pkt 1 w związku z art. 55 ust. 1 ustawy – Prawo wodne).

Organ administracji publicznej właściwy w zakresie cofnięcia lub ograniczenia pozwolenia wodnoprawnego, w przypadku nie prowadzenia przez użytkownika wód racjonalnej gospodarki rybackiej (art. 32 pkt 1 ustawy – Prawo wodne), jest jednocześnie zobowiązany do posiadania informacji, jak są realizowane postanowienia zawarte w wydanym przez niego pozwoleniu wodnoprawnym na szczególne korzystanie z wód dla celów rybackich, w tym także informacji o przestrzeganiu rygorów zawartych w operacie rybackim, określającym wymogi prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej.

Wszystkie śródlądowe wody płynące, wykorzystywane dla celów gospodarki rybackiej, w związku z postanowieniem § 3 lit. b zarządzenia Ministra Rolnictwa z 26 stycznia 1976 r. w sprawie wymagań jakim powinien odpowiadać operat wodnoprawny, powinny być podzielone na obwody rybackie. W obwodach rybackich lub poza nimi dopuszcza się możliwość ustanawiania obrębów hodowlanych. Niedozwolone jest natomiast ustalanie obrębów hodowlanych w przyujściowych odcinkach cieków wpadających do morza.

Obwody rybackie, obręby hodowlane i ochronne ustanawia i znosi wojewoda. Zarządzenia w tej sprawie są ogłaszane we właściwym wojewódzkim dzienniku urzędowym. Na prowadzenie rybactwa w obwodzie może być wydane pozwolenie wodnoprawne tylko jednej osobie fizycznej lub prawnej (art. 12 ust. 1 ustawy o rybactwie śródlądowym).

Ustawa o rybactwie śródlądowym wprowadza ograniczenia i zakazy połowu ryb o wymiarach ochronnych w określonej odległości od urządzeń piętrzących oraz we wszystkich przypadkach zakazanych przepisami o ochronie przyrody. Wymienia też rodzaje sprzętu do połowu ryb, który jest zakazany (art. 8). Ograniczenia i zakazy dotyczące połowu ryb precyzuje rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 15 marca 1999 r. w sprawie połowu ryb w wodach śródlądowych (Dz.U. z 1999 r. Nr 38, poz. 370).

Ustawa o rybactwie śródlądowym art. 22 zobowiązuje wojewodów do wyodrębnienia w ich strukturze organizacyjnej urzędu Państwowej Straży Rybackiej, którego zadaniem jest kontrola przestrzegania ustawy o rybactwie śródlądowym oraz przepisów wydanych na jej podstawie. Art. 24 dopuszcza możliwość powoływania przez radę powiatu na wniosek starosty Społecznej Straży Rybackiej współdziałającej z Państwową Strażą Rybacką.

Wody śródlądowe i wszystkie organizmy dziko w nich żyjące jako ekosystemy wodne podlegają prawnej ich ochronie. Zadania z tego zakresu o charakterze ogólnym są określone w wymienionej ustawie o ochronie i kształtowaniu środowiska. Art. 90 ust. 1 tej ustawy zobowiązuje wszystkie organy administracji publicznej (administracji rządowej i

samorządowej) do przestrzegania przepisów o ochronie środowiska na terenie objętym właściwością tych organów przez podległe i nadzorowane przez te organy jednostki organizacyjne. Organy administracji publicznej, zgodnie z przepisem art. 91 ust. 1 powołanej ustawy, są zobowiązane do sprawowania kontroli nad przestrzeganiem przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym właściwością tych organów.

Wojewoda zadania takie wykonuje przy pomocy Inspekcji Ochrony Środowiska. Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. z 1991 r. Nr 77, poz. 335 ze zm.) ustala dla tej inspekcji zadania kontrolne obejmujące również zagadnienia związane z gospodarką rybacką. Między innymi art. 2 tej ustawy stanowi, że do zadań Inspekcji Ochrony Środowiska należy kontrola przestrzegania decyzji ustalających warunki użytkowania środowiska. W przypadku gospodarki rybackiej decyzjami takimi są pozwolenia wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód dla celów rybackich i operaty rybackie.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady gospodarowania mieniem Skarbu Państwa w odniesieniu do nieruchomości rolnych w rozumieniu Kodeksu cywilnego jest ustawa z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1995 r. Nr 57, poz. 299 ze zm.). W oparciu o art. 15 i 19 powołanej ustawy, b. państwowe gospodarstwa rybackie, jako jednostki organizacyjne decyzjami organu założycielskiego uległy likwidacji, a posiadane przez nie mienie, jako nieruchomości rolne, przekazano protokolarnie do Zasobu WRSP. Wody płynące będące własnością Państwa były tylko przez te gospodarstwa użytkowane dla celów gospodarki rybackiej na podstawie pozwolenia wodnoprawnego wydanego w formie decyzji administracyjnej i w rozumieniu kodeksu cywilnego nie stanowiły nieruchomości rolnych. Zasady gospodarowania Zasobem określone w rozdziale 5 powołanej ustawy nie dotyczą wód płynących przekazanych do Zasobu WRSP.

Art. 56 ustawy Prawo wodne stanowi, że za szczególne korzystanie z wód, a także za korzystanie ze stanowiących własność państwa urządzeń wodnych pobierane są opłaty. Wydane na podstawie tego artykułu rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1993 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 133, poz. 637) w sprawie opłat za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych, zwalnia od opłat za wodę przeznaczoną do korzystania do celów rybackich (§ 2 pkt 4). Uprawnieni do rybactwa na jeziorach są natomiast obowiązani do płacenia podatku od gruntów pod jeziorami, jako podatku od nieruchomości. Obowiązek opodatkowania gruntów pod jeziorami wynika z przepisu art. 3 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U. z 1991 r. Nr 9, poz. 31 ze zm.).

Zgodnie z ustawą z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. z 1997 r. Nr 141, poz. 943 ze zm.) do właściwości Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi kierującym działem rolnictwo należą sprawy obejmujące rybactwo śródlądowe, do właściwości Ministra Środowiska należą sprawy związane z gospodarką wodną.

Stan rybactwa śródlądowego

Przeprowadzone przez IRŚ badania stanu rybactwa w rzekach, jeziorach i zbiornikach zaporowych na zlecenie podmiotów użytkujących te wody dla gospodarki rybackiej wykazały, iż mimo istnienia ustaw regulujących hodowlę, pozyskiwanie, ochronę ryb oraz racjonalne wykorzystanie wód dla celów rybackich, drastycznie maleje różnorodność gatunkowa ichtiofauny. W rzekach w zaniku są takie gatunki ryb jak: szczupak, sum, troć wędrowna, certa, świnka, jelec, kleń i brzana. Maleje też populacja ryb cennych gospodarczo w wodach jeziorowych i zbiornikach zaporowych, a szczególnie takich ryb jak: węgorz, sieja, sielawa oraz troć wędrowna. Połowy wędkarskie maleją, a przede wszystkim kurczy się liczba poławianych gatunków atrakcyjnych wędkarsko.

W kontrolowanym okresie całkowity odłów ryb z jezior wynosił rocznie około 4.300 ton. Około połowę masy odłowionych ryb stanowiły leszcz, płoć i karp. Szczupak, sieja + sielawa i węgorz stanowiły po około 5% odłowionej masy. Połowy wędkarskie wynosiły rocznie około 9.800 ton, z tego też połowę stanowiły karp, leszcz i płoć. Szczupak i okoń w połowach stanowiły po około 10%.

W gospodarce rybackiej na wodach jezior średnio w kraju podmioty gospodarcze osiągnęły zysk brutto około 97 zł z 1 ha wód. Rosną też koszty połowów wędkarskich.

Według badań IRŚ ograniczenie różnorodności i liczebności populacji ryb w akwenach wodnych – głównie w rzekach i zbiornikach zaporowych - było powodowane w całym okresie powojennym aż do roku 1990 poprzez zanieczyszczenie wód, a także poprzez działalność inwestycyjną w melioracjach podstawowych i budownictwie wodnym. Szczególne ograniczenie różnorodności i liczebności gatunkowej powodowały tamy i śluzy budowane bez przepławek, prostowanie cieków wodnych i umacnianie ich brzegów płytami betonowymi, odcinanie starorzeczy oraz hydroelektrownie z turbinami tnącymi ryby.

Restrukturyzacja przemysłu, likwidacja b. PGR oraz postęp w sanitacji wsi od 1990 r. ograniczyły wzrost zanieczyszczenia wód. W odniesieniu do wymienianych w opracowaniach naukowych innych czynników ograniczających różnorodność i liczebność gatunkową ryb, brak jest wskazań i działań jak zmienić istniejącą sytuację.

Organy administracji państwowej odpowiedzialne za ochronę przyrody, użytkownicy budowli hydrotechnicznych a także użytkownicy wód dla celów rybackich niewiele osiągnęli dotychczas w dokonaniu ograniczeń czynników zmniejszających populację ryb. Na przykład:

- ❖ *W przegrodzonej tamą piętrzącą wodę na rzece Pilicy w Sulejowie brak jest przeplawki dla ryb. Przed i zaraz po wybudowaniu Zbiornika Sulejowskiego jakość wody w rzece Pilicy uległa radykalnej poprawie. W rzece tej jednak w wyniku wybudowania przegrody uniemożliwiającej przemieszczanie ryb, wyginęły cenne wędkarsko gatunki ryb takie jak: świnka, brzana, kleń i jelec.*
- ❖ *W rzece Warcie do chwili wybudowania tamy dla spiętrzenia wód w Jeziorsku rejestrowano licznie występującą certę, świnkę, jelca i klenia. Po spiętrzeniu wód tamą bez przeplawki jedynie sporadycznie napotymano te gatunki powyżej zaporę.*
- ❖ *Przegrodzenie rzeki Wisły we Włocławku w 1968 r. spowodowało odcięcie głównych tarlisk wiślanych populacji troci wędrownej i certy, które wędrowały do podkarpackich dopływów Wisły. Wybudowana w 1970 r. przeplawka w tej zaporze obciążona jest wadami. Z gromadzących się przed tą przeplawką licznie ryb, tylko niektóre gatunki są w stanie ją pokonać. Skutkowało to drastycznym ograniczeniem ryb wędrownych w rzece Wiśle i jej dorzeczu.*
- ❖ *Rzeka Wel - lewobrzeżny dopływ rzeki Drwęcy - z racji warunków środowiskowych jest doskonałym tarliskiem troci wędrownej i restytuowanego łososia. Dorzecze tej rzeki, jako tarlisko powinno odgrywać kluczową rolę dla zachowania troci wiślanej w systemie dolnej Wisły. W dorzeczu tej rzeki występuje też autochtoniczna populacja pstrąga potokowego. Na przeszkodzie rybnym w przedostaniu się na tarlisko stoją zdewastowane lub z wadliwie wybudowanymi przeplawkami budowle piętrzące na tej rzece w miejscowościach: Bratian, Kaczek, Lorki, Trzcina, Chelsty i Kurojady.*
- ❖ *Rzeka Odra i jej większość dopływów przegrodzone są ponad 250 progami i jazami o wysokości od 0,5 do 0,7 m. Najbardziej negatywne dla gospodarki rybackiej całego dorzecza rz. Odry ma stopień Wały Śląskie koło Brzegu Dolnego. Jako pierwszy licząc od ujścia do morza jaz odcina on drogę migracji ryb wędrownych od morza do dużych górskich i nizinnych dopływów, jak: Bystrzyca, Nysa Kłodzka, Widawa, Oława i Mała Paczawa. Także w dopływach Odry poniżej tego progu ryby mają odcięte szlaki swych wędrówek, gdyż są przegrodzone budowlami od dolnego ich biegu: rzeka Bóbr ma 45 progów, rz. Kwisa ma 33 progi, Nysa Łużycka 29 a rz. Kaczawa i Barycz po 22 jazy. Większość progów na dopływach Odry nie posiada przeplawek. W wodach byłego wojew. wrocławskiego wyginęły ryby drapieżne: sum, sandacz, okoń, szczupak, boleń, a także jaź, kleń, brzana i świnka. Występują jedynie pospolite gatunki o małych wymaganiach środowiskowych takie jak: karp, leszcz, płoć i ukleja. Mimo ograniczeń zanieczyszczeń wód mniejsze rzeki w b. woj. wrocławskim, takie jak Ślęza, Strzegomka i Bystrzyca na przeważającej ich długości pozbawione były życia biologicznego, również w większych*

rzekach tego województwa, poniżej większych zakładów przemysłowych występowały wielokilometrowe martwe strefy.

W wodach zbiorników zaporowych, według badań IRS i monitoringu PZW, biomasa ryb waha się od 25 kg/ha w zbiornikach górskich do nawet ponad 800 kg/ha w zbiornikach nizinnych. Tak duża biomasa w zbiornikach nizinnych nie oznacza dużej różnorodności ryb. Przeważnie występują tam leszcz, płóc i karp (zbiornik Włocławski, Zegrzyński, Sulejowski, Rożnowski i Jeziorsko). Brak ryb innych gatunków, a szczególnie drapieżnych, niewielka ilość ryb łowionych przez wędkarzy oraz nieznaczna ilość ryb odławianych z uwagi na trudności w stosowaniu sprzętu do toni połowowej w tych akwenach, powodują, że około połowa biomasy ginie w wyniku śmiertelności naturalnej i pozostając w zbiorniku, daje dużą dawkę substancji organicznej sprzyjającej procesom eutrofizacji wód.

Zarybianie wód jest stymulowane głównie presją wędkarzy. Najczęściej do wód w rzekach i jeziorach wprowadzane są gatunki takie jak: szczupak, lin, karaś, sandacz, sieja i sielawa. Wzrasta też corocznie zarybianie karpem z uwagi na dostępność materiału zarybieniowego tego gatunku, przy malejącej opłacalności produkcji karpia w stawach towarowych. Systematycznie maleje zarybianie wód węgorzem i sielawą.

Badania naukowe IRS wskazują, iż efektywność w zarybianiu płynących wód śródlądowych można osiągnąć tylko przez wpuszczanie narybku do dopływów w górnych odcinkach rzek i umożliwienia rybom swobodnego przepływu w dół rzek do morza. Jak wykazała kontrola brak drożności rzek uniemożliwia naturalny rozród ryb wędrownych, którymi zarybiane są wody m. Bałtyku. Na przykład:

- ❖ *w byłym woj. koszalińskim spośród 18 budowli piętrzących na głównych rzekach wpadających do morza i posiadających połączenia z większością jezior w tym województwie, tylko 4 miały przepławki dla ryb. Przed budowlami piętrzącymi bez przepławek gromadziły się duże ilości troci wędrownej (łososia skandynawskiego) z zarybień tym gatunkiem wód Bałtyku. W rzekach z urządzeniami piętrzącymi PZW Okręg w Koszalinie odłowił gospodarczo ponad 22 tony troci wędrownej. Na krótkich odcinkach rzek przymorza – od ich ujścia do pierwszej przeszkody piętrzącej – gromadziły się w nadmiernej ilości ryby wędrowne i pożerały składaną przez nie ikrę.*

Niepokojącym zjawiskiem jest zawlekanie do wód Polski obcych gatunków ryb. Obecnie są 23 gatunki obce na 79 gatunków ryb występujących w rodzimych wodach. Stwierdzano często przypadki hodowli ryb obcych, bez wymaganych zezwoleń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Na przykład.

- ❖ *w województwie łódzkim w miejscowości Nowy Adamów gospodarstwo rybackie w wylęgarni przetrzymywało zależoną ikrę jesiotra rosyjskiego, jesiotra syberyjskiego i wiosłonosą amerykańską bez zezwolenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na*

wprowadzenie tych gatunków do wód z rodzimą ichtiofauną. Podobny proceder stwierdzono w innej wylęgarni na terenie tego województwa.

Łatwy dostęp do obcych gatunków i brak sankcji karnych za wprowadzanie do wód zwierząt obcych rodzimej faunie, powoduje niekontrolowane zarybianie wód gatunkami obcych ryb. Brak jest odpowiednich badań nad ekspansją takich gatunków w polskich wodach.

Gospodarka wodami śródlądowymi wykorzystywanymi do celów rybackich

3.1. Kontrola wykazała brak rzetelnych danych o ilości powierzchniowych wód śródlądowych w kraju. Ogólna powierzchnia wód śródlądowych jest tylko określana szacunkowo. Ministerstwo Środowiska, do którego należą sprawy związane z gospodarką wodną, określało jej wielkość na podstawie szacunków RZGW zobowiązanych do bilansowania wód powierzchniowych. Według Ministerstwa Środowiska, w kraju jest 312 tys. ha jezior, 35 tys. ha powierzchni wód w zbiornikach zaporowych, 22,2 tys. km cieków wodnych oraz 13 tys. ha stawów rybnych, których powierzchnia wymaga weryfikacji.

MRiRW odpowiedzialne za sprawy związane z wykorzystaniem wód śródlądowych do gospodarki rybackiej również posiadało tylko szacunkowe dane o powierzchni wód śródlądowych uzyskane z IRŚ. Według MRiRW ogółem w kraju jest około 560 tys. ha wód powierzchniowych, w tym jezior – 280 tys. ha, zbiorników zaporowych 50 tys. ha, stawów rybnych – 50 tys. ha, rzek 140 tys. ha i innych zbiorników wodnych 40 tys. ha. IRŚ szacunkowo przyjmował, że do celów gospodarki rybackiej było wykorzystywane około 480 tys. ha wód powierzchniowych.

Przedstawione rozbieżności w wielkościach poszczególnych rodzajów wód powierzchniowych przedstawianych przez MRiRW oraz przez Ministerstwo Środowiska wskazują, że rzeczywista powierzchnia wód śródlądowych jest inna. Potwierdzają to ustalenia kontroli przeprowadzonej w terenowych oddziałach i w filiach AWRSP. Jak ustaliła bowiem kontrola, IRŚ określając powierzchnie wód śródlądowych w kraju przyjął wg danych Agencji, że w Zasobie WRSP było 262 tys. ha jezior i 50 tys. ha stawów rybnych, podczas gdy z uzyskanych w czasie kontroli w Biurze Agencji danych wynika, że do Zasobu WRSP zostało przejęte 264.089 ha jezior i 46.422 ha stawów rybnych.

Przedstawione przez Biuro AWRSP dane dotyczące wielkości powierzchni wód śródlądowych przejętych do Zasobu WRSP różniły się od wielkości ewidencjonowanych w objętych kontrolą oddziałach AWRSP. Na przykład:

- ❖ *w ewidencji skontrolowanych Oddziałów Terenowych w Bydgoszczy, Gdańsku, Olsztynie, Szczecinie oraz w filiach OT w Zielonej Górze i Suwałkach wykazywano, że do Zasobu*

WRSP zostało przejęte łącznie 235.512 ha jezior. Wg ewidencji prowadzonej w Biurze AWRSP wymienione oddziały i filie przejęły do Zasobu WRSP – 225.054 ha jezior.

Kontrola wykazała, że tylko w filii OT AWRSP w Zielonej Górze prowadzona ewidencja wód przejętych do Zasobu WRSP była zgodna z ewidencją prowadzoną w Biurze AWRSP. W pozostałych różnice były znaczne i dochodziły nawet do 10%. Na przykład:

- ❖ *Filia OT AWRSP w Suwałkach wykazywała, że do Zasobu WRSP przejęła 70.351 ha jezior, podczas gdy w Biurze AWRSP zaewidencjonowano przejęcie 65.333 ha jezior. Podobnie OT AWRSP w Szczecinie wykazywał przejęcie 49.338 ha jezior podczas gdy w biurze zaewidencjonowano, że oddział ten do Zasobu WRSP przejął 43.904 ha.*
- ❖ *W toku kontroli OT AWRSP w Gdańsku stwierdzono brak rzetelnych danych liczbowych o powierzchni wód przejętych do Zasobu. Dwie jednostki organizacyjne oddziału, zajmujące się sprawami związanymi z gospodarowaniem mieniem Zasobu, posiadały różne dane liczbowe o wielkości wód przejętych do Zasobu. Sekcja Gospodarowania Zasobem wykazywała przejęcie 35.774 ha wód, a Sekcja Finansowo-Ekonomiczna - 39.434 ha wód powierzchniowych. W Oddziale tym w wykazie wód śródlądowych przejętych do Zasobu AWRSP w pozycji wody zwrócone b. właścicielom (Gmina Liniewo) jest umieszczone Jezioro Liniewskie o pow. 49 ha. W Oddziale brak jest aktu notarialnego potwierdzającego przekazanie Gminie Liniewo tego jeziora. Według rejestru gruntów w jeziorze Liniewskim wody są stojące. W księdze wieczystej jezioro to wpisane jest jako własność Urzędu Gminy Liniewo. Gmina ta pobiera też należne opłaty z tytułu dzierżawy wód jeziora dla celów rybackich. W kontroli ustalono, że wody jeziora Liniewskiego były wodami płynącymi.*

Rozbieżności w ewidencji wód powierzchniowych pozostających w Zasobie WRSP wynikały w znacznej mierze z nieprzestrzegania przepisu art. 19 ust. 1 i 2 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa. Wody użytkowane przez byłe gospodarstwa rybackie zostały przejęte do Zasobu bez wyszczególnienia w protokołach zdawczo-odbiorczych poszczególnych składników, to jest wchodzących w ich skład jezior i urządzeń z nimi związanych – stanowiących własność Państwa. Na przykład:

- ❖ *Oddz. Terenowy AWRSP w Olsztynie przejął do Zasobu WRSP 504 jeziora o powierzchni około 46 tys. ha po zlikwidowanym PG Ryb w Olsztynie. OT AWRSP w Suwałkach w 1993 r. przejął do Zasobu 408 jezior o powierzchni 63,5 tys. ha po zlikwidowanych b. PGRIb w Elku i Olsztynie. Wymienione jeziora zostały przejęte na podstawie protokołów zdawczo-odbiorczych, w których nie wyszczególniono jezior, a dla przejętych jezior przez OT AWRSP w Suwałkach nie określono również powierzchni jezior. Wymienione ilości i powierzchnie jezior zostały ustalone dopiero w trakcie kontroli NIK w 1997 r.*

Stwierdzono również przypadki istnienia różnic w wielkości jezior pomiędzy wykazami przejętych do Zasobu WRSP, a stanami wód ujętymi w zarządzeniach wojewodów

o podziale wód na obwody rybackie oraz wielkościami ujętymi w ewidencji gruntów w starostwach powiatowych. Na przykład:

- ❖ *Dokonana w czasie kontroli OT AWRSP w Bydgoszczy konfrontacja wykazów wód przejętych do Zasobu WRSP z rejestrem gruntów w starostwach powiatowych wykazała, że na terenie 8 starostw powiatowych nie zostały ujęte w wykazie przejętych do Zasobu WRSP wody o łącznej powierzchni 254,67 ha;*
- ❖ *W 20 spośród objętych badaniami w OT AWRSP w Szczecinie 70 umów dzierżaw obwodów rybackich, powierzchnie wód wydzierżawionych obwodów według umów były różne od powierzchni tych obwodów wykazanych w zarządzeniu wojewody szczecińskiego. I tak między innymi OT AWRSP wydzierżawił obwody rybackie według umowy dzierżawy obejmujące jeziora Lipieńskie i Chłop – razem 7 jezior o powierzchni 784,02 ha. Dzierżawiona powierzchnia była o 156,62 ha mniejsza od powierzchni wód tych obwodów wykazanych przez Wojewodę Szczecińskiego. Ponadto do powierzchni dzierżawionej jako wód objętych obwodami jezior Lipieńskie i Chłop OT AWRSP zaliczył jezioro Będzin o powierzchni 34,6 ha ujęte w innym obwodzie rybackim jeziora Będzin.*

3.2. Brak rzetelnej ewidencji wód powierzchniowych skutkował przede wszystkim niewiedzą, tak w skali kraju jak i skali województw, jaka jest faktyczna ilość powierzchniowych wód przepływowych stanowiących własność Państwa. Stwierdzono, że przyczyną takiego stanu było niezinventaryzowanie przez prawie 40 lat wód płynących i niepodjęcie działań dla prowadzenia ewidencji tych wód przez jednego decydenta uprawnionego do zarządzania tymi wodami. Minister Środowiska powierzając w 1999 r. RZGW sporządzanie katastrów w dorzeczach, nie określił warunków jakie powinien spełniać kataster gospodarki wodnej w dorzeczach cieków. Wprawdzie takie warunki są zawarte w obowiązującym rozporządzeniu Rady Ministrów z 25 lipca 1978 r., dotycząc one jednak katastru gospodarki wodnej w ujęciu makro dla całego kraju, zobowiązującego do jego sporządzenia Ministra Rolnictwa a obecnie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Według kryteriów ustalonych w tym rozporządzeniu kataster winien obejmować m.in. jeziora o powierzchni większej niż 50 ha, inne zbiorniki o objętości wody powierzchniowej większej od 100 tys. m³ oraz cieki wodne o powierzchni dorzecza większej od 50 km² i źródła wody o wydajności większej od 6 m³/godzinę. Kataster gospodarki wodnej według tego rozporządzenia winien również uwzględnić urządzenia piętrzące wodę powyżej 2 m. Przyjęcie takich wielkości w katastrze gospodarki wodnej sporządzanym dla dorzeczy rzek - w ocenie Najwyższej Izby Kontroli - pozbawia ewidencję wód powierzchniowych pełnej informacji o ilości powierzchniowych wód śródlądowych w zlewniach. Przede wszystkim pomijane są wody w jeziorach o powierzchniach poniżej 50 ha, w jeziorach na ciekach o zlewni mniejszej od 50 km² i jeziorach zasilanych wodami ze źródeł o wydajności mniejszej od 6 m³/godz., a także ilości urządzeń piętrzących wodę do wysokości 2 m. Rozporządzenie

Rady Ministrów w sprawie ksiąg wodnych i katastru gospodarki wodnej nie zobowiązuje do podziału wód w katastrze gospodarki wodnej na powierzchniowe wody stojące i powierzchniowe wody płynące stanowiące własność Państwa.

W świetle ustaleń kontroli przyczyną braku rzetelnej ewidencji powierzchniowych wód płynących – skutkującej brakiem właściwego nadzoru nad tymi wodami jako mieniem stanowiącym własność Państwa - jest przede wszystkim nie posiadanie bieżącej, zgodnej ze stanem faktycznym ewidencji wód powierzchniowych płynących w województwach przez zajmujące się tymi zagadnieniami wydziały rolnictwa, bądź wydziały ochrony środowiska i gospodarki wodnej. W 7 spośród skontrolowanych województw niezgodnie ze stanem faktycznym wody powierzchniowe płynące były ujmowane w ewidencji gruntów jako wody stojące i odwrotnie, powierzchniowe wody stojące jako wody płynące. W ewidencji gruntów same też grunty znajdujące się pod wodami płynącymi były wykazywane jako grunty należące do osób - prywatnych łącznie z wpisami takimi do ksiąg wieczystych. Na przykład:

- ❖ *na rzece Skrwie Lewej w miejscowości Gostynin – Strzałki w wyniku spiętrzenia wody przez budowę jazu powstało jezioro Brzozówka o powierzchni 11,06 ha i jezioro Piechota o pow. 11,06 ha. Według rejestru gruntów i zapisu w księgach wieczystych grunty pod tymi wodami były zarejestrowane jako własność prywatna 10 różnych osób.*
- ❖ *w trakcie kontroli Okręgu PZW w Toruniu ustalono że 31 jezior dzierżawionych z AWRSP z wodami płynącymi w rejestrze gruntów było ujęte jako jeziora z wodami stojącymi. Jeziora: Stara Wisła – 19,45 ha, Gruta Duża – 39,92 ha Salno Duże – 38,64 ha i Chełmżyńskie – 393,31 ha dzierżawionych przez Okręg PZW jako jeziora z wodami płynącymi, w rejestrze gruntów były też ujęte jako jeziora częściowo z wodami płynącymi a częściowo z wodami stojącymi.*
- ❖ *wg dokumentacji hydrograficznej R.Z.G.W. w Gdańsku Jezioro Gubel o pow. 8 ha, Jezioro Godnik o pow. 5 ha, Jezioro Brzezno o pow. 59 ha, Jezioro Stawek i Pogódki o pow. 21 ha, Jezioro Wałdowskie o pow. 6 ha i Jezioro Kuksy o pow. 9 ha były jeziorami z wodami płynącymi. W ewidencji gruntów były wykazywane jako jeziora z wodami stojącymi.*
- ❖ *OT AWRSP w Szczecinie kwalifikacje jezior wydzierżawionych przyjmował wg ewidencji gruntów. Charakter wód ustalony na podstawie ewidencji gruntów był inny od ustalonego w rozporządzeniu b. Wojewody Szczecińskiego ustalającego obwody rybackie. I tak:*
 - *Oddział wydzierżawił obwód jezior: Narost i Mętno o powierzchni 569,25 ha jako wody płynące o pow. 307,40 ha i wody stojące o pow. 256,91 ha. Wydzierżawione pow. jezior była o 36,34 ha większa od wykazanej w rozporządzeniu 10/92 Wojewody Szczecińskiego w sprawie ustanowienia obwodów rybackich na wodach płynących. Według rozporządzenia b. Wojewody Szczecińskiego były to jeziora w całości o wodach płynących.*
 - *Oddział wydzierżawił jako wody stojące 427,4 ha wód obwodu rybackiego jeziora Marzycko. Wg wym. rozporządzenia Wojewody Szczecińskiego obwody te posiadały pow. 414,8 ha i stanowiły w całości wody płynące.*
- ❖ *w ewidencji gruntów jeziora Łobez, Łowiczka i Ostrowieckie zostały zaewidencjonowane jako jeziora z wodami stojącymi. Wg dokumentacji R.Z.G.W. w Szczecinie oraz zgodnie z zarządzeniem b. Wojewody Koszalińskiego w tych jeziorach były wody płynące.*

Sprzedaż i komunalizacja gruntów pod wodami płynącymi stanowiącymi własność Państwa

4.1. Brak ewidencji wód powierzchniowych płynących i dowolność w określaniu charakteru tych wód nie zapewniały odpowiedniego nadzoru nad gospodarką tymi wodami i stwarzały możliwości do nielegalnego obrotu wodami stanowiącymi własność Państwa. W objętych kontrolą oddziałach terenowych AWRSP stwierdzono 15 przypadków sprzedaży lub zwrotu jezior z wodami płynącymi o łącznej powierzchni ponad 280 ha. Obrót gruntami jezior pod wodami płynącymi dokonywany był przez AWRSP po uprzednim nielegalnym zgłaszaniu przez Nią do biur geodezji i urzędów rolnych wniosków bądź zleceniu biegłym rzeczoznawcom przeklasyfikowania jezior z wodami płynącymi na jeziora z wodami stojącymi. Obrót gruntami jezior pod wodami płynącymi był również poprzedzany występowaniem Agencji do b. rejonowych urzędów bądź urzędów gmin o sporządzenie wypisów z rejestrów gruntów pod potrzeby konkretnych transakcji sprzedaży, które to wypisy jak stwierdziła kontrola, były sporządzane niezgodnie z istniejącym stanem prawnym wód w przedmiotowych jeziorach. Na przykład:

❖ *w byłym województwie koszalińskim, OT AWRSP w Koszalinie w 1997 r. sprzedał trzy jeziora: Łobez, Ławiczka i Ostrowiec o łącznej powierzchni około 102,97 ha z wodami płynącymi jako jeziora z wodami stojącymi. Jeziora te do Zasobu WRSP zostały przejęte jako jeziora z wodami płynącymi. Do czasu sprzedaży były przez Agencję przekazane w formie dzierżawy dla celów rybackich jako jeziora z wodami płynącymi. Jako dla jezior z wodami płynącymi zostały też ustalone obwody rybackie, a przejmującym je w użytkowanie dla celów rybackich, zostały wydane pozwolenia wodnoprawne, w których stwierdzono, że wody w tych jeziorach są płynącymi. Mimo tak jednoznacznego udokumentowania prawnego, że w wymienionych jeziorach wody są płynące, OT AWRSP w Koszalinie podjął czynności związane ze sprzedażą tych jezior jako jezior z wodami stojącymi:*

a) OT AWRSP w Koszalinie w 1997 r. zlecił rzeczoznawcy majątkowemu wykonanie wyceny Jeziora Ławiczka i Łobez. Podstawą zlecenia wyceny tych jezior (wg Agencji) był wypis i wyrys z ewidencji gruntów sporządzony w 1995 r. na wniosek Agencji przez b. Urząd Rejonowy w Szczecinku. Kontrola stwierdziła, że ten wypis i wyrys z ewidencji gruntów był sporządzony nierzetelnie, gdyż jeziora Łobez i Ławiczka były połączone kanałem przepływowym z jeziorem Iłowatka, a w wypisie stwierdzono, że jeziora Łobez i Ławiczka są jeziorami z wodami stojącymi natomiast Jez. Iłowatka jest jeziorem z wodą płynącą. OT AWRSP uzyskawszy wcześniej przed dokonaniem sprzedaży (12 listopada 1997 r.) z Urzędu Miasta i Gminy w Białym Borze - użytkującego jako dzierżawca dla celów rybackich jeziora Łobez i Ławiczkę – oświadczenie, że jeziora te są jeziorami z wodą płynącą, w dniu 14 listopada 1997 r. podał do publicznej wiadomości, że przeznacza do sprzedaży jeziora Łobez i Ławiczka jako jeziora z wodami stojącymi. Jezioro Łobez o powierzchni 48,68 ha za cenę 154 tys. zł i jezioro Ławiczka o powierzchni 6,59 ha za cenę 20,8 tys. zł zostały sprzedane

bez przetargu, w drodze pierwokupu, użytkującemu je dotychczas dla celów rybackich Urzędowi Miasta Gminy w Białym Borze.

- b) *w 1997 r. OT AWRSP zlecił b. Wojewódzkiemu Biuru Geodezji i Terenów Rolnych dokonanie aktualizacji i klasyfikacji jeziora Ostrowiec mającej na celu zmianę charakteru wody w tym jeziorze z płynącej na stojącą. Kontrola stwierdziła nierzetelne i nielegalne dokonanie zmiany charakteru wody w jeziorze Ostrowiec, gdyż inspektor ds. klasyfikacji gruntów nie był uprawniony do dokonania zmiany charakteru wody, a ponadto w operacie nie uwzględnił podstawowego elementu – jakim był ciek odprowadzający wodę – stanowiący o tym, że wody w jeziorze są płynące. Jezioro Ostrowiec o powierzchni 47,76 ha za preferencyjną cenę 120 tys. zł bez przetargu, OT AWRSP w Koszalinie sprzedał byłemu dzierżawcy tego jeziora dla celów rybackich.*
- ❖ *OT AWRSP w Gdańsku dokonała sprzedaży 9 jezior z wodami płynącymi (Jeziora: Sominko, Gubel, Godnik, Starowieckie, Brzeźno, Stawek, Pogódki, Wałdowskie Małe i Margiel Duży) o łącznej powierzchni około 170 ha. Wymienione jeziora AWRSP sprzedawała w oparciu o wypisy z rejestru gruntów bądź w oparciu o przeprowadzone nielegalnie przeklasyfikowania na wniosek Agencji wód płynących na stojące. W żadnym wypadku nie zostało przeprowadzone postępowanie hydrograficzno-hydrologiczne, mimo że na taką potrzebę wskazywał charakter jezior przepływowych wykazany w rozporządzeniu b. wojewody o podziale wód na obwody rybackie oraz dokumentacja - hydrograficzna w R.Z.G.W. w Gdańsku wskazująca te jeziora jako jeziora z wodami płynącymi, i tak:*
- a) *20 sierpnia 1999 r. OT AWRSP w Gdańsku sprzedawała bez przetargu – na zasadzie pierwokupu dotychczasowemu dzierżawcy – za cenę 6.755 zł Jezioro Wałdowskie Małe o powierzchni 5,56 ha z wodą płynącą. Celowość sprzedaży Agencja uzasadniała tym, że ustalona przez rzeczoznawcę wartość jeziora w wysokości 6.755 zł równoważyła około 67 roczne czasokresy płacenia czynszu dzierżawnego określonego na 2 dt pszenicy. Wcześniej (15 maja 1998 r.) AWRSP zleciła Przedsiębiorstwu Geodezyjno-Konsultingowemu aktualizację klasyfikacji tego jeziora. Przeklasyfikowania dokonał pracownik tej spółki nie posiadający uprawnień wydanego przez właściwego wojewodę do prowadzenia klasyfikacji gruntów. W planie i na szkicu klasyfikacyjnym wykonanego operatu zaznaczony był ciek wodny wpadający do tego jeziora. Po upływie 3 dni od zlecenia przeklasyfikowania jeziora Wałdowskie Małe Urząd Rejonowy w Miastku (18 maja 1998 r.) wydał decyzję uchylającą poprzednią decyzję a zatwierdzającą zmianę wód tego jeziora zgodnie z aktualizowaną klasyfikacją gruntów. W wykazie zmian gruntowych otrzymanym w czasie kontroli ze Starostwa Powiatowego w Bytowie „po stronie stan dotychczasowy” jest zapisane woda płynąca, „po stronie stan nowy” jest wpisane tylko woda, bez wskazania rodzaju wody. Jezioro Wałdowskie Małe do Zasobu WRSP zostało przejęte jako jezioro z wodą płynącą, było też objęte obwodem rybackim jako jezioro z wodą płynącą;*
- b) *w 1992 r. OT AWRSP przejęła do Zasobu WRSP jezioro Gubel o pow. 7,88 ha jako jezioro z wodą płynącą. W zawiadomieniu Sądu Rejonowego – Wydział Ksiąg Wieczystych w Kościerzynie przesłanym Agencji w dniu 7 października 1993 r. powiadomiono, że do księgi wpisano to jezioro jako jezioro z wodą płynącą, również w wypisie z rejestru gruntów sporządzonym na żądanie kontrolera jezioro to było wykazane jako jezioro z wodą płynącą. Po przejęciu Agencja w ewidencji wód będących w zasobie wykazywała Jezioro Gubel jako jezioro z wodą stojącą. Po*

upływie roku od przejęcia Jeziora Gubel do Zasobu Agencja sprzedała go bez przetargu za cenę 6001 zł Kołu Łowieckiemu NEMROD, które w następnym roku, też za tę cenę, sprzedało jezioro osobie prywatnej;

- c) OT AWRSP w Gdańsku do Zasobu WRSP przejął Jezioro Sominko o pow. 37,27 ha i Jezioro Zator o pow. 2,75 ha jako jeziora z wodami płynącymi. W rozporządzeniu b. Wojewody Gdańskiego w sprawie podziału wód płynących na obwody rybne i obręby ochronne, jezioro Sominko było wskazane jako jezioro z wodą płynącą w obwodzie rybnym nr 34 pod nazwą jezioro Somino na rzece Borowa. Jezioro Sominko sprzedano w 1994 r. w drodze przetargu ustnego za cenę 60.232 zł. W dokumentacji sprzedaży tego jeziora nie było dokumentu świadczącego o przeklasyfikowaniu wody tego jeziora z płynącej na stojącą. W wyciągu stanowiącym opis i mapę tego jeziora było odnotowane, że woda w jeziorze jest stojąca natomiast na mapie był zaznaczony ciek wodny wpadający do tego jeziora;
 - d) OT AWRSP w Gdańsku do Zasobu WRSP przyjął jezioro Margiel o powierzchni 7,31 ha jako jezioro z wodą płynącą. W 1997 r., w drodze pierwokupu, sprzedano to jezioro byłemu dzierżawcy za cenę 20.667 zł. W aktach sprzedaży brak było dokumentu świadczącego o przeklasyfikowaniu wód w tym jeziorze z płynących na stojące;
 - e) w 1997 r. w drodze przetargu ustnego OT AWRSP w Elblągu sprzedał za cenę 96 tys. zł jezioro Brzezno o pow. 59,06 ha jako jezioro z wodą stojącą. Według dokumentacji hydrograficzno-hydrologicznej znajdującej się w RZGW w Gdańsku jezioro Brzezno jest jeziorem z wodą płynącą;
 - f) Jezioro Starowieckie (Wieckie) o pow. 32 ha zostało w 1993 r. przejęte do Zasobu WRSP przez Oddz. AWRSP w Gdańsku jako jezioro z wodami płynącymi. Według dokumentacji RZGW w Gdańsku o przepływowym charakterze wód w tym jeziorze stanowi odpływ wody z niego do rzeki Rutkownicy. Na zlecenie OT AWRSP w Gdańsku powołany biegły profesor z IRŚ w Olsztynie w 1994 r. (w roku sprzedaży) zmienił charakter wód w tym jeziorze z płynących na stojące. Urząd Rejonowy w Kościerzynie w oparciu o tę opinię wydał decyzję sankcjonującą zmianę charakteru wód;
 - g) Jezioro Stawek i Pogódki o łącznej pow. 21 ha, OT AWRSP w Gdańsku przejął do Zasobu WRSP jako wody płynące. Według dokumentacji w RZGW w Gdańsku, jeziora te były położone w zespole jezior Jastrzębce, Podgódki i Stawek w zlewni rzeki Wierzyca i mają charakter wód płynących. Na wniosek Agencji w 1998 r. b. Rejonowy Urząd w Stargardzie Gdańskim zmienił charakter ich wód na stojące. Zmiany dokonano na podstawie operatu klasyfikacyjnego gruntów sporządzonego przez klasyfikatora gruntów. Z zapisów w tym operacie wynikało, że jezioro to nazwane przez klasyfikatora „nieruchomością” jest położone w obniżeniu terenowym położonym nad bezimiennym ciekim zbierającym wody ze źródeł wypływających z otaczających to obniżenie zboczy morenowych. Zakwalifikowanie do wód stojących wód wypływających ze źródeł stanowiło naruszenie art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy Prawo wodne.
- ❖ W Gminie Mogilno i w Gminie Golub – Dobrzyń, jeziora: Plebanka i Mielno z wodami płynącymi zakwalifikowano do jezior z wodami stojącymi oraz je sprzedano. OT AWRSP w Bydgoszczy, Jezioro Święte o pow. 6,43 ha z wodą płynącą sprzedał jako jezioro z wodą stojącą. Wydział Rolnictwa Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy uzyskał informacje o nielegalnym zakwalifikowaniu jezior Plebanka i Mielno. Mimo też dodatkowo sugestii

MRiRW o potrzebie podjęcia postępowania sądowego w celu przywrócenia stanu pierwotnego i unieważnienia zawartych umów – Wydział nie podjął takich działań. Nie podjął także działań w celu rozeznania tego rodzaju naruszeń prawa na terenie województwa.

- ❖ *po przeklasyfikowaniu z wód płynących na stojące i zmiany w ewidencji gruntów Filia OT AWRSP w Suwałkach dokonała sprzedaży 2 jezior o pow. łącznej 10,37 ha.*

Sprzedaż jezior z wodami płynącymi jako z wodami stojącymi była poprzedzona nierzetelnymi działaniami Agencji (oddziałów terenowych), urzędników sporządzających wypisy z rejestru gruntów, dokonujących przeklasyfikowania wód (zmieniających charakter wód) oraz nierzetelnym postępowaniem notariuszy sporządzających notarialne umowy sprzedaży. Na przykład:

- ❖ *W 1995 r. OT AWRSP we Wrocławiu sprzedał Automatisation Industrie Sp. z o.o. z siedzibą w Lublinie grunty na terenie wsi Prężyce i Lenartowice (gmina Miękinia), w skład których wchodziły wody rzeki Jeziorki o łącznej powierzchni 16,05 ha zaliczone w skład obwodu rybackiego nr 2 rzeki Średzkiej Wody. Sprzedaż ta nastąpiła w oparciu o wpis do ewidencji gruntów jako wody stojące. W wyniku starań Okręgu PZW we Wrocławiu i wystąpień Agencji, b. Wojewody Wrocławskiego, WZMiUW i Prokuratora Wrocławskiego, starosta Średzki decyzjami z 22 grudnia 1999 r. zmienił zapis w ewidencji zgodnie ze stanem istniejącym. Pomimo upływu 10 miesięcy od uprawomocnienia tych decyzji, kompetentne organy nie podjęły działań zmierzających do unieważnienia aktu kupna sprzedaży wód tej rzeki.*
- ❖ *Do aktu notarialnego wymienionej wcześniej sprzedaży jezior: Łobez i Ławiczka załączone było oświadczenie Urzędu Miast i Gminy, że jeziora te są z wodami płynącymi.*
- ❖ *W b. woj. koszalińskim w latach 1997-2000 zostało nielegalnie przeklasyfikowanych łącznie 5 jezior z wodami płynącymi na wody stojące. Przeklasyfikowanie 4 jezior zostało dokonane przez klasyfikatora gruntów nie posiadającego uprawnień do wykonywania tych czynności.*

Przedstawione zmiany w ewidencji gruntów dotyczące przeklasyfikowania wód płynących na stojące zostały dokonane na podstawie operatów klasyfikacji gruntów sporządzonych dla tych jezior. Operaty nie uzasadniały dokonania zmian charakteru wód w ewidencji gruntów pozostającej w urzędach gmin i b. rejonowych urzędach, gdyż do tych operatów były załączone wyrisy z map, na których obok poddanego klasyfikacji jeziora były naniesione ciekі wodne doprowadzające lub odprowadzające wody z jeziora, a tym samym wskazujące, że w poddanych klasyfikacji jeziorach były wody płynące.

Zmiany w ewidencji zostały też dokonane nielegalnie, gdyż ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne w art. 20 ust. 3 stanowi, iż gleboznawczą

klasyfikacją gruntów mogą być objęte grunty rolne i leśne. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 czerwca 1956 r. w sprawie klasyfikacji gruntów dopuszcza wprowadzić klasyfikację wód, ale tylko wód stojących (zamkniętych) i tylko o powierzchni do 10 ha. Instrumentem zarządzania wodami państwowymi, zgodnie z art. 19a ust. 2 ustawy – Prawo wodne jest m.in. kataster gospodarki wodnej, który służy, w myśl art. 120 ust. 1 wymienionej ustawy, do ewidencjonowania i bilansowania wód śródlądowych, rejestracji podstawowych danych dotyczących wód oraz charakterystyki urządzeń wodnych.

Przy dokonaniu nielegalnie przeklasyfikowania jezior w żadnym wypadku nie wykorzystano dokumentacji prawnej znajdującej się w upoważnionych do ewidencjonowania wód i określania ich charakteru, tj. regionalnych zarządach gospodarki wodnej i w urzędach wojewódzkich.

Zaznaczenia też wymaga, iż AWRSP nie była upoważniona do zgłaszania wniosku o zmianę charakteru wód płynących stanowiących własność Państwa. Ustawa z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa upoważnia Agencję do restrukturyzacji i obrotu nieruchomościami stanowiącymi mienie Skarbu Państwa używane tylko na cele rolne. Wody płynące były wykorzystywane, na podstawie umów cywilno-prawnych i pozwoleń wodnoprawnych, do prowadzenia gospodarki rybackiej.

Kontrola stwierdziła też, że wbrew postanowieniom Sądu Najwyższego w jego uchwale z dnia 8 listopada 1971 r. wpisanej do księgi zasad prawnych stanowiącej, iż sprawy o własność wód i związanych z nim gruntów podlegają rozpatrzeniu w postępowaniu sądowym – w ramach postępowania Komisji Majątkowej Urzędu Rady Ministrów, b. Wojewoda Gdański, Zarząd Gminy Lipusz, AWRSP i Parafia Katolicka p.w. Świętego Michała zawarli ugodę, na podstawie której Agencja przekazała tej Parafii z wodami płynącymi Jezioro Księżę o pow. 5 ha. Zaznaczyć należy, że takie działanie było praktykowane wybiórczo, gdyż w tym czasie odmówiono zwrotu Jeziora Borowe także z wodami płynącymi uzasadniając, że w ewidencji gruntów wody tego Jeziora określono jako płynące i wszelkie roszczenia są bezpodstawne, ponieważ na mocy ustawy z dnia 30 maja 1962 r. prawo wodne, wszystkie wody płynące i grunty pod tymi wodami stały się własnością państwa. Stwierdzono, że aktualnie obowiązująca ustawa prawo wodne nie przewiduje zwrotu wód znacjonalizowanych ustawą z 1962 r.

4.2. Kontrola ujawniła 31 przypadków skomunalizowania przez byłych wojewodów jezior z wodami płynącymi. Na przykład:

❖ *Na terenie b. województwa suwalskiego jeziora: Wązowiec i Samoń zostały przekazane wspólnotom gruntowym. Jeziora Szelment Duży i Mały, Ingiel, Jodel, Kupowo, Pobondzie*

i Plauszynek zostały skomunalizowane. Mimo decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji unieważniającej decyzję b. Wojewody Suwalskiego o komunalizacji jeziora Szelment Duży o powierzchni 356,07 ha, od 1998 r. nie uregulowano prawa własności tego jeziora. Przekazane natomiast Wspólnocie Gruntowej Wsi Posejnele jezioro Samoń zostało przeklasyfikowane na nieużytki i zostało sprzedane.

- ❖ *Okręg PZW w Toruniu dzierżawił dla celów gospodarki rybackiej od gmin jako właścicieli tych jezior, 7 jezior ujętych w obwodach rybackich jako jeziora z wodami płynącymi, w tym od Gminy Górzno Jezioro Górzno o pow. 48,1 ha i Jezioro Młyńskie o pow. 20,56 ha.*

Skomunalizowanie jezior z wodami płynącymi było dokonane na terenie woj. wielkopolskiego, mazowieckiego, warmińsko-mazurskiego i kujawsko-pomorskiego.

W byłym województwie toruńskim i bydgoskim stwierdzono 6 przypadków sprzedaży przez byłych wojewodów jezior z wodami płynącymi o łącznej powierzchni ponad 45 ha.

5. Nadzór administracji państwowej nad gospodarką rybacką

5.1. W 15 województwach, wojewodowie nie dokonali podziału powierzchniowych wód płynących na obwody rybackie stosownie do nowego podziału administracyjnego kraju. Zadania takie dla wojewodów wynikały z przepisu art. 12 w związku z art. 15 ustawy o rybactwie śródlądowym. Zgodnie z przepisami tych artykułów, wszystkie wody płynące stanowiące własność Państwa powinny zostać podzielone na obwody rybackie. Stwierdzono, że podziału obejmującego wszystkie wody płynące nie dokonali rzetelnie wcześniej też wojewodowie w poprzednim podziale administracyjnym kraju. Na przykład:

- ❖ *Wojewoda Gorzowski w 1981 r. ustanowił obwody rybackie na podstawie ustawy o rybołówstwie. Tak ustanowione obwody obejmowały tylko część wód śródlądowych płynących w województwie, stanowiących wody obecnego woj. zachodniopomorskiego,*
- ❖ *Wojewoda Szczeciński w 1992 r. ustanowił 52 obwody rybackie obejmujące 111 ze 185 istniejących tam jezior o powierzchni lustra wody powyżej 1 ha i stanowiących wody płynące. W ustanowionych wtedy 12 obwodach rzecznych uwzględniano tylko odcinek rzeki Odry Wschodniej i Zachodniej z kanałami łączącymi te odcinki oraz odcinek rzeki Regi, podczas gdy w granicach tego województwa było ponad 400 rzek i kanałów,*
- ❖ *Wojewoda Płocki w dokonanym podziale na obwody rybackie wód znajdujących się na terenie obecnego powiatu gostyńskiego, nie uwzględnił wód płynących w 9 jeziorach: Szczawińskie 48,4 ha, Kocioł 4,3 ha, Gasno 5,0 ha, Bartoszewo 3,6 ha, Przy Zamku 6,8 ha, Wałęsy 5,8 ha, Zalew Piechota 6,2 ha, Piechota 12,6 ha i Zalew Brzozówka 11,1 ha użytkowanych rybacko przez Okręg PZW w Płocku,*

- ❖ *Wojewoda Katowicki nie dokonał podziału wód na obwody rybackie. Takiego podziału dokonał Wojewoda Bielski, lecz na skutek nietrafnej interpretacji pojęcia prawa miejscowego, Oddział Zamiejscowy Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bielsku w wykazie aktów prawa miejscowego, nie ujął zarządzenia Wojewody Bielskiego ustalającego obwody rybackie i aktualnie brak jest podziału wód na terenie b. wojewódzka bielskiego,*
- ❖ *w województwie piotrkowskim nie ustalono obwodu rybackiego na zbiorniku „Cieszanowice” na rzece Luciąży zaliczonego do inwestycji szczególnie szkodliwej dla środowiska i wykorzystywanego do gospodarki rybackiej przez PZW.*

Dokonany wcześniej podział wód na obwody rybackie przez byłych wojewodów nie jest dostosowany do obecnego administracyjnego podziału kraju. Nie zapewnia również przestrzegania zasady art. 12 ustawy o rybactwie śródlądowym, że w obwodzie rybactwo może prowadzić tylko jedna osoba fizyczna lub prawna. Dotyczy to szczególnie województw, które weszły w skład obecnych województw: pomorskiego, zachodnio-pomorskiego, olsztyńskiego, suwalskiego i kujawsko-pomorskiego, w których obowiązujące obecnie - dokonane podziały wód na obwody rybackie przez byłych wojewodów - uwzględniały interesy gospodarcze b. PG Ryb i do tych potrzeb były dostosowane. Po likwidacji b. PGRyb jeziora jednego okręgu zostały wydzierżawione wielu użytkownikom. Utrudnia to też racjonalne zagospodarowanie wód dla celów rybackich. Na przykład:

- ❖ *przejęte w 1999 r. przez OT AWRSP w Suwałkach do Zasobu WRSP 13 jeziora o powierzchni 4.774 ha, nie zostały zagospodarowane rybacko, gdyż na wniosek Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wstrzymano ich zagospodarowanie do czasu ustalenia w województwie warmińsko-mazurskim obwodów rybackich;*
- ❖ *nie ustalenie przez Wojewodę Wielkopolskiego obwodów rybackich na wodach leżących na granicy woj. lubuskiego i woj. wielkopolskiego od ponad roku wstrzymywało dokonanie dzierżawy i przeprowadzenia restrukturyzacji gospodarstw rybackich w Ślawie i Zbąszyniu w woj. lubuskim.*

Urzędy wojewódzkie do czasu zakończenia kontroli nie zrealizowały konkretnych działań przygotowawczych – pozwalających ująć wszystkie wody płynące w podziale na obwody rybackie. W 2/3 skontrolowanych województw, służby (wydziały rolnictwa, wydziały ochrony środowiska) odpowiedzialne za przygotowanie projektu podziału wód na obwody, nie dysponowały pełnym zakresem informacji o zasobach wód śródlądowych, a także o ilości użytkowników rybackich na poszczególnych jeziorach. Przeważnie do komisji przygotowującej projekty podziału wód płynących powoływani byli przedstawiciele AWRSP, pracownicy wydziałów urzędów wojewódzkich odpowiedzialnych za przygotowanie projektu, przedstawiciele starostw, PZW, LP i Instytutu Rybactwa Śródlądowego. Nie dostrzegano potrzeby angażowania do tych komisji przedstawicieli RZGW, która to instytucja posiadała

wiele dokumentacji hydrologicznej i wykazy powierzchni jezior pozwalających dokładniej wskazać właściwą inwentaryzację wód powierzchniowych płynących.

Utrudnieniem w dokonaniu podziału na obwody rybackie wszystkich w województwie wód płynących stanowiących własność Państwa był brak skutecznych i radykalnych działań wojewodów w uporządkowaniu praw własnościowych wód nielegalnie skomunalizowanych w latach poprzednich. Na przykład:

- ❖ *Wymieniony wcześniej opóźniony podział na obwody rybackie wód leżących na granicy woj. lubuskiego i wielkopolskiego, został wstępnie dokonany przez Wojewodę Wielkopolskiego. Podział ten pozostaje jednak tylko w formie projektu, gdyż nie może być ogłoszony w dzienniku urzędowym Wojewody Wielkopolskiego, z uwagi na nieuregulowanie praw własności w tym województwie w stosunku do innych 12 jezior skomunalizowanych w latach 1991-94. Zdaniem władz woj. wielkopolskiego opublikowanie rozporządzenia w dzienniku Wojewody Wielkopolskiego w sprawie podziału wód płynących na obwody rybackie może nastąpić w czasie bliżej nie określonym, ponieważ mimo rozstrzygnięć Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, postępowanie w sprawie uregulowania prawnego skomunalizowanych jezior będzie trwać długo.*

Opóźnienia w wykonaniu przez wojewodów ustawowego obowiązku podziału wód śródlądowych płynących – stanowiących własność Państwa – spowodowane były m.in. też oczekiwaniem przez nich zapowiadanego wcześniej przez MRiRW szkolenia w sprawie zasad podziału wód na obwody rybackie.

Stwierdzono, iż ustalenie w 1999 r. przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego obwodów rybackich, bez dokonania uprzednio odpowiedniej inwentaryzacji wód z uwzględnieniem użytkowników tych wód dla celów rybackich, nie zapewniało przestrzegania wynikającej z art. 12 ustawy o rybactwie śródlądowym normy, że w każdym obwodzie rybackim może prowadzić gospodarkę rybacką jedna osoba fizyczna lub prawna. Na przykład:

- ❖ *w trakcie kontroli Starostwa Powiatowego w Żninie stwierdzono, że ustalone rozporządzeniem Wojewody Kujawsko-Pomorskiego obwody użytkowane przez Okręg PZW w Toruniu, obejmowały 8 jezior wykorzystywanych dla celów rybackich przez innych użytkowników. Podobnie w 15 tak ustalonych obwodach obejmujących 63 jeziora użytkowane przez Gospodarstwo Rybackie Sp. z o.o. w Łysininie, 6 jezior było wykorzystywanych dla celów rybackich przez inne podmioty;*
- ❖ *Wojewoda Kujawsko-Pomorski ustalając obwody rybackie posiadał ewidencje tylko 701 jezior wobec 1002 jezior z wodami płynącymi na terenie województwa.*

5.2. Ustalono, że wydziały ochrony środowiska kontrolowanych urzędów wojewódzkich realizujące zadania związane z nadzorem i kontrolą gospodarki wodnej w zakresie przestrzegania warunków korzystania z wód określonych w pozwoleniach wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód – nie wywiązywały się należycie z tych obowiązków. Nie posiadały bowiem informacji czy wszyscy użytkownicy wód dla celów rybackich w województwach byli uprawnieni do użytkowania tych wód oraz informacji czy były spełnione warunki zawarte w pozwoleniach wodnoprawnych odnośnie wymogu prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej w płynących wodach powierzchniowych na terenie województwa. Nie posiadały również informacji czy użytkownicy wody dla celów rybackich posiadają operaty rybackie.

Brak powyższych informacji uniemożliwiał prowadzenia odpowiedniego nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o rybactwie śródlądowym, a szczególnie w podejmowaniu odpowiednich przeciwdziałań nielegalnemu, zabronionemu prawem wykorzystywaniu wód dla celów prowadzenia gospodarki rybackiej. Nie stwierdzono aby te wydziały podejmowały działania zobowiązujące użytkowników wód do uzyskania pozwoleń wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód, a także działań egzekwujących od użytkowników wód posiadania operatu rybackiego określającego zasady i warunki prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej.

Ustalenia kontroli wykazały, że nielegalne wykorzystanie wód dla prowadzenia gospodarki rybackiej, wyjątkowo niekorzystne dla środowisk z uwagi na brak rygorów odnośnie prowadzenia racjonalnej gospodarki w tych wodach dotyczyło ponad 19% skontrolowanych wód. Na przykład:

- ❖ *z prowadzonej w Wydziale Rolnictwa w Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy ewidencji wód (nie ujmującej wszystkich wód) wynikało, że brak było pozwoleń wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód dla prowadzenia gospodarki rybackiej dla 88 jezior o łącznej powierzchni 1177 ha. Mimo zakazu chowu, hodowli i połowu ryb w takich przypadkach (art. 53 ust. 2 p. 9 ustawy – Prawo wodne i art. 4 ustawy o rybactwie śródlądowym) Wydział nie podejmował żadnych działań zobowiązujących użytkowników tych jezior do uzyskania pozwoleń wodnoprawnych bądź do zaniechania w nich gospodarki rybackiej;*
- ❖ *w byłym województwie katowickim, w związku z niedokonaniem podziału wód na obwody rybackie, nie były wydane pozwolenia wodnoprawne na korzystanie z tych wód dla celów rybackich;*
- ❖ *w województwie łódzkim urząd wojewódzki nie posiadał rozeznania i dokumentacji stwierdzającej jakie podmioty były uprawnione do prowadzenia gospodarki rybackiej na powierzchniowych wodach płynących.*

5.3. Wydziały ochrony środowiska urzędów wojewódzkich nie realizowały rzetelnie nadzoru nad jednostkami organizacyjnymi wojewodów i samorządami w zakresie opiniowania i uzgadniania projektów budowlanych inwestycji wodnych, szczególnie szkodliwych dla środowiska lub mogących pogorszyć stan środowiska wodnego. Mimo obowiązku, nałożonego rozporządzeniem MOSZNiL z dnia 20 grudnia 1996 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle gospodarki wodnej, ponad 80% wybudowanych po roku 1996 r. budowli piętrzących nie zostały wyposażone w urządzenia umożliwiające rybom swobodny przepływ na tarło. Na przykład:

- ❖ *w woj. mazowieckim spośród 29 zaewidencjonowanych w księdze wodnej decyzji wydanych przez starostów po 1 stycznia 1999 r. - udzielających pozwolenia wodnoprawne na piętrzenie wód płynących – tylko w jednym, Starosty Płońskiego przewidziano wykonanie przepławki dla ryb w urządzeniu piętrzącym na rzece Wkrze w Bolęcinie,*
- ❖ *w woj. łódzkim oddany w 1998 r. do użytku zbiornik wody w Cieszanowicach -powstały w wyniku spiętrzenia wody na rzece Łuciąży zaliczany do inwestycji wodnych szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, nie posiadał żadnych urządzeń umożliwiających przepływ rybom na tarło.*

Około 27% decyzji wydanych przez starostów nie było przekazywanych do wydziałów ochrony środowiska celem ich wpisania do ksiąg wodnych. Na przykład:

- ❖ *Starosta Grójecki wydane 11 października 1999 r. pozwolenie wodnoprawne na wykonanie urządzeń piętrzących wody rzeki Jeziorki i modernizację zbiornika wodnego w miejscowości Oreczek – również bez zobowiązania do budowy przepławek – przesłał do wydziału dopiero na wniosek kontrolera NIK.*

W decyzjach starostów udzielających pozwolenia wodnoprawne na piętrzenie wód były stwierdzenia nie zobowiązujące przyszłych użytkowników do wybudowania w tych budowlach urządzeń umożliwiających swobodny przepływ rybom. Na przykład:

- ❖ *Starosta Płocki wydając pozwolenie wodnoprawne na pobór wody za pomocą urządzenia piętrzącego do 2 m wysokości na rzece Skrwie Prawej, zobowiązał uprawnionego m.in. „do dążenia w trakcie remontu zapory czołowej do wykonania zabudowy kaskadowej spełniającej rolę przepławki”.*
- ❖ *Starosta Węgrowski w wydanym pozwoleniu wodnoprawnym na pobór i piętrzenie wody rzeki Liwiec w m. Węgrów orzekł m.in. „przepuszczanie ryb podczas tarła powinno się odbywać w porozumieniu z Okręgiem PZW w Siedlcach” nie wskazując sposobu i metody przepuszczania ryb przy braku przepławki w tej budowli.*

Wydziały ochrony środowiska bądź inne wydziały nadzorujące gospodarkę rybacką skontrolowanych województw nie analizowały wpływu budowli piętrzących bez przepławek na zmienność gatunkową ryb. Z tego zakresu nie posiadały informacji, a tym samym

województwie, wbrew przepisom art. 39 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody, nie gromadzili i nie posiadali danych odnośnie występowania różnorodności gatunkowej ichtiofauny.

W trakcie kontroli stwierdzono, że w kontrolowanych województwach, za wyjątkiem województwa śląskiego, zaledwie 3,6% budowli piętrzących o różnych wysokościach piętrzenia posiadało urządzenie do swobodnego przepływu ryb na tarło. Na przykład:

- ❖ *w województwie podlaskim spośród 1493 budowli hydrotechnicznych piętrzących do różnej wysokości wody, w żadnej nie było urządzeń pozwalającym rybam na swobodny przepływ na tarło.*
- ❖ *w województwie mazowieckim w zlokalizowanych na różnych ponad 370 budowlach piętrzących (zapory, jazy, zastawki), tylko w trzech znajdują się przepławki: dwie na Kanale Łosica w Kampinowskim Parku Narodowym i w zaporze czołowej w miejscowości Dębe - piętrzącej wody Narwi. Ta ostatnia, w ocenie ichtiologów IRŚ, jest jednak wadliwie skonstruowana i nie daje możliwości rybam przedostawania się powyżej zapory.*
- ❖ *w województwie łódzkim budowle przegradzające ciek, w tym trzy zbiorniki wodne: wymieniony wcześniej zbiornik w Cieszanowicach, zbiornik w Sulejowie i zbiornik Jeziorsko, wybudowany m.in. z przeznaczeniem do prowadzenia w nim gospodarki rybackiej, nie posiadają urządzeń do swobodnego przepływu ryb.*

W ciekach przegrodzonych zaporami stwierdzono ubogi stan gatunkowy ryb, a wiele gatunków ryb jest w zaniku. Stwierdzono, że przegrody piętrzące na rzekach przymorza w woj. zachodniopomorskim, pomorskim i warmińsko-mazurskim powodują gromadzenie się ryb zdążających na tarło do zbiorników wodnych jakimi są jeziora. Miejsca te są najbardziej eksploatowane przez kłusowników. W żadnym ze skontrolowanych województw nie stwierdzono działań zmierzających do zinventaryzowania urządzeń piętrzących nie posiadających przepławek, dokonania oceny ich wpływu na stan gatunkowy ryb oraz działań zobowiązujących użytkowników tych urządzeń do podjęcia budowy w nich przepławek. Sankcjonowanie przegrodzeń wód bez urządzeń służących do swobodnego przepływu ryb stanowi naruszenie art. 20 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie przyrody. Uporczywe uchylanie się od obowiązku określonego w tym przepisie stwierdzono w Podlaskim Urzędzie Wojewódzkim, w którym to wydział odpowiedzialny za nadzór gospodarki rybackiej utrzymywał, iż budowle stale piętrzące wody, usytuowane są w miejscach nie mających znaczenia w gospodarce rybackiej, a pozostałe budowle – piętrzące wody czasowo nie powodują utrudnień w przepływie ryb w okresie tarła. Ustalenia kontroli wykazały, że posiadane w tym urzędzie opinie IRŚ wskazywały jednak, iż budowle piętrzące bez przepławek naruszały biologiczne stosunki wodne, a nawet doprowadziły do zachwiania stanu gatunkowego ryb.

5.4. W skontrolowanych urzędach wojewódzkich brak było rzetelnej informacji o stanie gatunkowym ryb oraz o zagrożeniach gatunkowych ichtiofauny. Objęci kontrola wojewodowie nie posiadali wiarygodnych danych odnośnie występowania w wodach różnorodności gatunkowej ichtiofauny, jako ważnego składnika przyrody. Było to spowodowane tym, że podporządkowany wojewodzie WIOŚ w żadnym ze skontrolowanych województw nie podejmował kontroli i oceny stanu ichtiofauny i zachodzącej w niej zmian. Art. 39 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody stanowi, że do kompetencji wojewody należy gromadzenie danych odnośnie występowania i różnorodności ichtiofauny jako jednego ze składników przyrody. Właściwości wojewodów w sprawach związanych z ichtiofauną wynikają również z art. 27 ww. ustawy, który uprawnia ich do wprowadzenia ochrony gatunków roślin i zwierząt nie objętych przepisami odpowiednich rozporządzeń. Zgodnie z art. 2 ust. 1 i art. 3 ust. 1 ustawy o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska wojewoda był zobowiązany przy pomocy WIOŚ jako zespolonej administracji wojewódzkiej do organizowania i koordynowania państwowego monitoringu środowiska, prowadzenia badań jakości środowiska, obserwacji i oceny jego stanu oraz zachodzących w nim zmian.

Stwierdzono przypadki, że WIOŚ, zobowiązane ustawą z 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska do kontroli przestrzegania decyzji ustalających warunki użytkowania środowiska, nie miały określonych zadań kontrolnych związanych z gospodarką rybacką. Prowadzony przez WIOŚ monitoring czystości wód płynących jest mało reprezentatywny, gdyż jak ustaliła kontrola obejmował on w kontrolowanych województwach około 5% jezior stanowiących niewiele ponad 11% powierzchni wód. Do prowadzenia takiego monitoringu nie byli zobowiązani również w pozwoleniach wodnoprawnych użytkujący wody dla celów gospodarki rybackiej.

Przeprowadzona w Województwie Śląskim kontrola wykazała małą skuteczność kontroli tamtejszego WIOŚ. Kontrola WIOŚ w Katowicach z lipca 2000 r. w przedmiocie gospodarki wodno-ściekowej zakładu masarskiego odprowadzającego ścieki do rzeki Lubomki zasilającej stawy produkcyjne w Wielikacie nie spowodowała zaniechania wprowadzenia ścieków do tego cieku, jak również cieku Syrynka też zasilającego w wodę przedmiotowe stawy produkcyjne w Wielikacie. Przeprowadzona w 2 miesiące później kontrola NIK wykazała, że do wymienionych cieków nielegalnie odprowadzały ścieki, przekraczające kilkakrotnie dopuszczalne stężenie, budynki mieszkalne oraz szereg zakładów masarskich, w tym także kontrolowany przez WIOŚ zakład masarski.

WIOŚ nie podejmowały kontroli w zakresie nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ochronie środowiska w przedmiocie racjonalnej gospodarki rybackiej, gdyż jak stwierdzano w trakcie kontroli w ostatnich latach nie otrzymywały żadnych sygnałów o naruszeniu

wymogów ochrony środowiska przez gospodarkę rybacką. Tak rozumiana potrzeba podejmowania kontroli nad przestrzeganiem przepisów o ochronie przyrody w przedmiocie racjonalnej gospodarki rybackiej, przy nieskutecznej i sporadycznie podejmowanej kontroli w tym przedmiocie przez inne jednostki organizacyjne urzędu oraz organy samorządowe, czyni gospodarkę rybacką wolną od kontroli w zakresie przestrzegania przepisów o ochronie przyrody.

5.5. W objętych kontrolą województwach PSR nie podejmowała kontroli u użytkowników wody dla celów rybackich w zakresie posiadania przez nich pozwoleń wodnoprawnych upoważniających do prowadzenia gospodarki rybackiej, a także posiadania operatów rybackich ustalających zasady prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej. W kontroli ustalono też, że PSR uczestniczyła przy zarybianiu wód tylko u około 5% użytkowników wód, przeważnie w przypadkach, gdy podpisywała stosowne porozumienia PSR z AWRSP w sprawie dofinansowania działalności PSR.

Zaznaczyć należy, że zadania PSR wynikające z przepisu art. 22 ust. 2 ustawy o rybactwie śródlądowym były postrzegane jako zadania mogące być wykonywane tylko w ramach współdziałania z Agencją po podpisaniu stosownego porozumienia. Na przykład:

- ❖ do zadań w ramach porozumienia z OT AWRSP w Bydgoszczy, PSR w Bydgoszczy zaliczyła w szczególności:
 - a) kontrolę urządzeń hydrotechnicznych w zakresie zapewnienia rybom możliwości swobodnego przemieszczania się;
 - b) przeciwdziałania zanieczyszczenia jezior;
 - c) kontrolę zarybień i połowu ryb;
 - d) egzekwowanie od rybackich użytkowników jezior wymogów posiadania aktualnego pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód dla celów rybackich.

Kontrola wykazała znaczną efektywność w zakresie zwalczania kłusownictwa i w egzekwowaniu odpowiedzialności karnej w stosunku do osób zatrzymanych dokonujących połowu ryb z naruszeniem prawa. Spośród zatrzymanych w 1999 r. w skali kraju około 14,7 tys. osób dokonujących połowu ryb z naruszeniem prawa – wnioski do kolegium ds. wykroczeń skierowano w stosunku do 555 osób, do organów ścigania w odniesieniu do 535 osób, a w postępowaniu mandatowym ukarano 5.078 osób na łączną kwotę ponad 374,7 tys. zł. Około połowa osób zatrzymanych za połów ryb z naruszeniem prawa została zatrzymana w czasie wspólnych z policją działań prewencyjno-kontrolnych.

Wysokość środków na utrzymanie i funkcjonowanie PSR ustalona przez samych wojewodów w ich budżecie wystarczała przeciętnie tylko na pokrycie płac pracowników PSR, a nie pozwalała na zakup niezbędnego wyposażenia i paliwa, co powodowało, że w drastycznych przypadkach paliwo było limitowane do 3 litrów dziennie na 1 samochód. Stosownie do wysokości środków ustalonych w budżecie wojewodów na utrzymanie i funkcjonowanie PSR na jednego strażnika przypadało do kontroli średnio w kraju 1,87 tys. ha wód, a w niektórych województwach (Pomorskie, Zachodniopomorskie, Warmińsko-Mazurskie) od 3,33 do 4,63 tys. ha wód. Średnio w kraju dla PSR było ustalone 358 etatów. Obsada etatowa PSR tylko w woj. wielkopolskim była adekwatna do zadań potrzeb kontrolnych (64 etaty).

W badanym okresie nie było współpracy pomiędzy WIOŚ i PSR w zakresie nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ochronie środowiska w przedmiocie gospodarki rybackiej. Nie posiadały one informacji o ilości użytkowników wód prowadzących gospodarkę bez uprawniających do takiej działalności pozwoleń wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód dla celów gospodarki rybackiej. Nie dysponowały również informacją, czy użytkownicy posiadają operaty rybackie określające zasady prowadzenia racjonalnej gospodarki przez uprawnionych do takiej gospodarki.

6. Nadzór nad gospodarką rybacką w wodach pozostających w Zasobie WRSP

6.1. Nadzór AWRSP w zakresie przestrzegania przepisów w przedmiocie prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej w wodach stanowiących własność Państwa, a pozostających w Zasobie WRSP był sprawowany nierzetelnie. W umowach dzierżawy wód Zasobu WRSP, zobowiązano dzierżawców m.in. do użytkowania wód zgodnie z zasadami racjonalnej gospodarki rybackiej, przestrzegania przepisów ustawy o rybactwie śródlądowym, ustawy prawo-wodne oraz ustawy o ochronie i kształtowaniu przyrody, utrzymania przedmiotu dzierżawy przez okres jej trwania w taki sposób aby jego poszczególne składniki nie uległy pogorszeniu. W umowach też zobowiązano dzierżawców do nie przekraczania określonych wielkości połowu ryb i stosowania minimalnego stopnia zarybień w terminach, gatunkach i asortymentach uzgodnionych z AWRSP.

Ustalenia kontroli wykazały, iż te zapisy w umowach dzierżawy były zapisami formalnymi, gdyż Oddziały AWRSP nie egzekwowały od dzierżawców wykonania tych zobowiązań.

6.1.1. W umowach dzierżawy brak było rzetelnego określenia stanu technicznego urządzeń związanych z eksploatacją wód, a także ilości i rodzaju ryb w wodach w chwili przekazania przedmiotu dzierżawy. Na przykład:

- ❖ *w umowach dzierżawy sporządzonych przez OT AWRSP w Gdańsku było zapisywane, że wydierżawiający przekazuje, a dzierżawca przyjmuje przedmiot dzierżawy bez określenia w dacie przekazania stanu technicznego poszczególnych składników. Ponad 75% protokołów zdawczo-odbiorczych z przekazaniem przez ten Oddział przedmiotu dzierżawy w 1999 r. było podpisywanych jednostronnie tylko przez przedstawiciela OT AWRSP;*
- ❖ *w poddanych badaniom 70 umowach dzierżawy sporządzonych przez OT AWRSP w Szczecinie tylko w 9 był opis stanu technicznego wraz z dokumentacją fotograficzną budynków, budowli oraz urządzeń do połowu ryb i regulacji stosunków wodnych zlokalizowanych na dzierżawionych nieruchomościach i wodach. W dokumentacji związanej z umowami dzierżawy znajdującej się w tym oddziale, brak było udokumentowanego stanu ilościowego, gatunkowego i zdrowotnego zasobu ryb bytujących w wodach dzierżawionego obiektu.*

Podobnie brak w umowach dzierżawy opisu stanu technicznego i stanu ilościowo-gatunkowego ryb w wodach w momencie ich przekazania w dzierżawę stwierdzono w OT AWRSP w Szczecinie Filii w Koszalinie oraz OT AWRSP w Olsztynie i jego Filii w Suwałkach. W tych ostatnich dwóch brak takich danych był spowodowany m.in. przejęciem do Zasobu WRSP użytkowanych wód od b. PGRyb bez uprzedniego spisu z natury i niedokonania odpowiedniego zapisu w protokołach zdawczo-odbiorczych o stanie technicznym urządzeń i stanie ilościowym i gatunkowym ryb w poszczególnych jeziorach i przejmowanego obiektu.

W ocenie NIK – brak ustalenia stanu technicznego urządzeń oraz stanu ilościowo-gatunkowego ryb w wodach w chwili ich przekazania w dzierżawę wręcz uniemożliwia egzekwowanie od dzierżawcy postanowień zapisu w umowach dzierżawy, że przedmiot dzierżawy powinien być tak użytkowany, aby jego poszczególne składniki nie ulegały pogorszeniu w czasie trwania dzierżawy.

6.1.2. We wszystkich skontrolowanych Oddziałach AWRSP oraz Filiach Oddziału AWRSP w Koszalinie i w Suwałkach nie egzekwowano od dzierżawców wód obowiązku i terminu uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód dla celów prowadzenia gospodarki rybackiej. Na przykład:

- ❖ *Oddział Terenowy AWRSP w Szczecinie nie miał danych co do faktu posiadania przez dzierżawców pozwoleń wodnoprawnych upoważniających ich do rybackiego użytkowania wód dzierżawionych. W podpisanych umowach dzierżawy nie ustalił obowiązku uzyskania tego pozwolenia, jak również nie określił terminu jego uzyskania.*
- ❖ *Dla wydierżawionych przez OT AWRSP w Olsztynie wód, 3 użytkowników nie posiadało pozwoleń wodnoprawnych a w 26 wydierżawionych obwodach rybackich użytkowało 2-5 dzierżawców. Tłumaczenie pracowników Oddziału, że taki sposób wydierżawienia wód w obwodzie rybackim decydował o powodzeniu restrukturyzacji b. PGRyb, nie*

usprawiedliwia naruszenia przepisów ustawy o rybactwie śródlądowym, iż jeden użytkownik powinien być w obwodzie rybackim. Wody przepływowe też nie mogą być poddane procesowi restrukturyzacji, a jedynie mogą być przekazane w użytkowanie rybackie na podstawie stosownych przepisów.

- ❖ *OT AWRSP w Gdańsku i OT AWRSP w Szczecinie Filia w Koszalinie zawierały umowy dzierżawy upoważniając dzierżawców do użytkowania dzierżawionych wód na podstawie kopii pozwoleń wodnoprawnych wydanych dla b. PG Ryb. W Oddziale OT AWRSP w Gdańsku, z objętych kontrolą 125 obiektów rybackich położonych na terenie b. woj. gdańskiego, dzierżawcy posiadali pozwolenia wodnoprawne tylko dla 81 obiektów. Z pozostałych obiektów m.in. 7 użytkowników nie posiadało w ogóle pozwoleń, w 34 gospodarka była prowadzona na podstawie kopii pozwolenia wodnoprawnego wydanego dla b. PG Ryb i dla dwóch jezior (Gowdlińskie i Wyrówny) AWRSP OT nie posiadało żadnych informacji o pozwoleniach wodnoprawnych.*

Upoważnienie dzierżawców do rybackiego użytkowania wód stanowiących własność Państwa w oparciu o kopię pozwoleń wodno-prawnych wydanych dla b. PGRyb było działaniem nielegalnym. AWRSP nie uzyskała pozwolenia wodnoprawnego wydanego b. PGRyb jako następcą prawnego, gdyż nie weszła w prawa własnościowe wód płynących przejętych od b. PGRyb. Poza tym pozwolenie wodnoprawne upoważniając b. PGRyb do wykorzystywania wód płynących do celów rybackich określało warunki prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej z zasady ochrony przyrody dla konkretnego użytkownika wielu obwodów rybackich, przy ustalonym poziomie produkcji. Dzierżawcy wód podejmują gospodarkę tylko na części wód, które użytkowało b. PG Ryb przy założeniach innego poziomu produkcji a tym samym w innych warunkach prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej.

6.1.3. Objęte kontrolą Oddziały AWRSP i ich Filie przy przekazywaniu w dzierżawę wód płynących nie egzekwowały od przyszłych użytkowników posiadania operatów rybackich określających warunki prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej. Na przykład:

- ❖ *Ze 125 obiektów rybackich położonych na terenie byłego woj. gdańskiego tylko 71 posiadało i miało zatwierdzone operaty rybackie, dla 40 operaty były opracowywane, dla 10 nie podjęto żadnych działań, a dla 2 opracowane operaty nie zostały zatwierdzone.*
- ❖ *Spośród 58 dzierżawców, z którymi umowy podpisał OT AWRSP w Bydgoszczy w określonym terminie opracowało i przekazało Agencji tylko 11 użytkowników.*
- ❖ *Na terenie działania OT AWRSP w Olsztynie spośród 87 tylko dwóch dzierżawców posiadało opracowane operaty rybackie. W Oddziale tym wydzierżawiono 423 jeziora o powierzchni 40,4 tys. ha.*
- ❖ *Z wydzierżawionych 439 jezior o powierzchni 64.620 ha, OT AWRSP Filia w Suwałkach dysponowała informacją i posiadała kopie opracowanych operatów rybackich dla 117 o*

pow. 26.486 ha. W odniesieniu do pozostałych jezior Oddział nie posiadał żadnej informacji o opracowaniu operatów.

W umowach dzierżawionych skontrolowane OT AWRSP i ich Filie nie zobowiązywały dzierżawców do opracowania operatów. W tych umowach nie określono też dzierżawcy terminu opracowaniu operatu.

Brak operatów rybackich stanowił naruszenie art. 6 ust. 1 i 2 ustawy o rybactwie śródlądowym, że uprawniony do rybactwa w obwodzie rybackim jest obowiązany prowadzić racjonalną gospodarkę rybacką, zgodnie z operatem rybackim określającym zasady tej gospodarki.

6.1.4. Objęte kontrolą OT AWRSP nie posiadały rzetelnych danych o sposobie, terminach i efektach corocznego zarybienia jezior. Zazwyczaj OT AWRSP do analizy efektów zarybień wykorzystywały przesłane im przez dzierżawców informacje o wielkości odłowów i przeprowadzonych zarybień. Stwierdzono przy tym, że nie wszyscy dzierżawcy przesyłali do Agencji takie informacje. U około 32% dzierżawców przy zarybianiu wód nie uczestniczyli przedstawiciele Agencji, mimo że zobowiązali się do takich czynności w zapisach umów dzierżawy. Na przykład:

- ❖ *spośród 58 dzierżawców w 2000 r. do OT AWRSP w Bydgoszczy przesłało sprawozdania o odłowach i zarybieniu 23 dzierżawców, 9 dzierżawców w sprawozdaniach zamieściło tylko dane o wartości odłowionych ryb, a 14 tylko wartość materiału zarybieniowego.*

OT AWRSP nie realizowały postanowień umów odnośnie prowadzenia raz na 3 lata na koszt dzierżawcy, badań czystości wody oraz wartości substancji szkodliwych. Nie prowadzenie takich badań uzasadniono niedostatkiem środków finansowych u dzierżawców oraz brakiem sygnałów o pogorszeniu się jakości wód w związku z ich rybackim wykorzystaniem.

Niewystarczające były też kontrole nad prowadzeniem przez dzierżawców racjonalnej gospodarki rybackiej. Na przykład:

- ❖ *przy 58 dzierżawcach wód, OT AWRSP w Bydgoszczy kontrolą objął w 1999 r. 7 dzierżawców, a w 2000 r. 14 dzierżawców. Przy zarybieniu przedstawiciele Oddziału uczestniczyli w 25 przypadkach w 1999 r. i 18 w 2000 r.*

Przeprowadzone kontrole były prowadzone wycinkowo bez kompleksowego zbadania zagadnień decydujących o racjonalności gospodarki rybackiej. Na przykład:

- ❖ *w okresie objętym kontrolą OT AWRSP Filia w Suwałkach przeprowadziła 45 kontroli u 30 dzierżawców. W trakcie 42 kontroli sprawdzono tylko roczny stan gospodarki rybackiej, mimo że te wody były dzierżawione przez wiele lat. W kontrolach nie sprawdzono jak dzierżawca wywiązywał się z postanowień umowy. W żadnej z kontroli nie pobrano prób wody dla zbadania stanu jej czystości. W ¼ tych kontroli nie zbadano zmian*

ilościowo-gatunkowych ryb jakie zaszły w okresie dzierżawy wód. Nie ustalono wartości materiału zarybieniowego w 3 kontrolach, a w 6 innych wartości odłowionych ryb.

We wszystkich skontrolowanych OT AWRSP stwierdzono małą skuteczność kontroli. Nie egzekwowano od dzierżawców wniosków wynikających z tych kontroli.

Nie stwierdzono przypadku, aby OT AWRSP po powzięciu wiadomości, że wydzierżawione wody będące w Zasobie WRSP są użytkowane bez pozwoleń, podjął stosowne działania dla poinformowania organów ścigania o nielegalnym użytkowaniu wód i dokonywanych połowach. Zgodnie bowiem z art. 27a ust. 1 pkt 1 ustawy o rybactwie śródlądowym dokonywanie połowu ryb przez nieuprawnionego do rybactwa podlega grzywnie, karze ograniczenie wolności albo pozbawienia wolności do 2 lat.

6.1.5. Kontrola OT AWRSP w Szczecinie ujawniła, że Oddział nie zawsze dostatecznie i skutecznie zabezpieczał interes Agencji z tytułu właściwej realizacji i umów dzierżawy nieruchomości wchodzących w skład Zasobu WRSP. W dokumentacji badanych umów brak było notarialnego oświadczenia woli dzierżawców o dobrowolnym poddaniu się egzekucji zgodnie z art. 777 pkt. 4 kpc. Brak takiego oświadczenia, może utrudnić i przedłużyć ewentualne dochodzenie należności Agencji z tytułu nie wykonania przez dzierżawców warunków umowy. Ustalenia kontroli w tym OT AWRSP wykazały nieprzestrzeganie zasady racjonalnego gospodarowania powierzonym jej mieniem stanowiącym własność Państwa. Wskazuje na to m.in.:

❖ *Część środków Agencji pochodzących z dzierżaw wód śródlądowych Oddział przeznaczył na modernizację obiektów stawowych, które nie są w pełni wykorzystywane. Wątpliwości Izby budzi sposób i efekty pomocy finansowej udzielanej przez Oddział największemu z dzierżawców nieruchomości rolnych jakim jest Gospodarstwo Rybackie Jeziorowo – Stawowe Ińsko.*

Gospodarstwo to, będące spółką z o.o., w której wszystkie udziały w kapitale zakładowym objęła AWRSP, w lutym 1996 r. wydzierżawiło z Zasobu WRSP nieruchomości rolne, których powierzchnia (w kwietniu 2000 r.) wynosiła ponad 9.500 ha (w tym ok. 9.400 ha wód płynących i stojących).

Oddział, przychylając się do wniosków Gospodarstwa, corocznie umarzał część należnego Agencji czynszu. Za 1996 r. czynsz obniżono o 40%, za 1997 r. o 85%, za 1998 r. o 60%, a za 1999 r. o 50% przedłużając jednocześnie termin jego wpłaty do końca września 2000 r. bez naliczania odsetek od tego przesunięcia. Coroczne wnioski Gospodarstwa o obniżenie czynszu dzierżawnego uzasadniano trudną sytuacją finansową, chorobami ryb, niekorzystnymi warunkami pogodowymi i awariami technicznymi. Podejmując decyzje o obniżeniu czynszu dzierżawnego za 1996 r. Oddział nie wyegzekwował jednak od Gospodarstwa sprawozdań finansowych lub innego udokumentowania sytuacji

finansowej, wysokości poniesionych kosztów i uzyskanych dochodów oraz sytuacji finansowej Spółki.

Od 1997 r. gospodarstwo to bowiem wykazywało straty zarówno ze sprzedaży, jak i z prowadzonej działalności gospodarczej oraz operacyjnej. Według wyjaśnień Spółka przeznaczona została do prywatyzacji w 2001 r.

W ramach wspomnianej pomocy w dniu 24 lutego 1998 r. udzielono Gospodarstwu pożyczkę przeznaczoną na remonty dzierżawionych obiektów i zakup materiału zarybieniowego w wysokości 350.000 zł. Jednym z zabezpieczeń spłaty pożyczki było udzielenie Oddziałowi pełnomocnictwa do dysponowania rachunkiem bankowym. Oddział, do zakończenia kontroli, nie dysponował takim pełnomocnictwem. Ponadto pożyczkę udzielono, mimo iż w planach finansowych Oddziału na 1998 r. nie przewidziano udzielenia pożyczek podmiotom zewnętrznym. Było to niezgodne z zarządzeniem Prezesa AWRSP z 18.10.1994 r. w sprawie trybu postępowania przy udzielaniu pożyczek podmiotom zewnętrznym ustalającym, że pożyczki można udzielać m.in. do wysokości ustalonej planem finansowym.

We wrześniu 1998 r. Gospodarstwu przyznano też bezzwrotną subwencję w wysokości 2.000.000 zł z przeznaczeniem m.in. na zakup i remont środków trwałych, transportowych i materiału zarybieniowego niezbędnego do prowadzenia gospodarki stawowej, aczkolwiek plan finansowy Oddziału przewidywał czterokrotne udzielenie subwencji statutowej w wysokości po 500.000 zł w każdym z kwartałów 1998 r. W Oddziale brak jest udokumentowania kontroli celowości zakupów dokonanych przez Spółkę za te środki, np. kutrów rybackich i samochodów. Brak skutecznej kontroli prawidłowości wykorzystania pomocy finansowej udzielonej Gospodarstwu ze środków Oddziału, spowodował m.in. przeznaczenie ich na realizację niekorzystnego dla Spółki kooperacyjnego chowu karpia. Wyłączenie z produkcji stawu w Dzwonowie (z powodu remontu), spowodowało, iż Zarząd Spółki podpisał umowę z Janem S. na chów karpia w sadzach. Umowa ta zobowiązywała Spółkę do pokrycia kosztów zakupu bardzo drogich pasz (sfinansowanych środkami otrzymanymi w ramach ww. subwencji) oraz sprzedaży towaru, przy jednoczesnym zagwarantowaniu Janowi S. zysku nie mniejszego niż 60.000 zł bez względu na wyniki produkcji. Niekorzystne dla Spółki warunki umowy spowodowały straty w wysokości ponad 150.000 zł, co było jednym z powodów złożenia przez Gospodarstwo wniosku do Oddziału w sprawie umorzenia o 50% czynszu dzierżawnego za 1999 r.

Ponadto w październiku 1999 r. i lutym 2000 r. Oddział dodatkowo udzielił Gospodarstwu pożyczek zwrotnych w kwotach odpowiednio 100.000 zł i 295.000 zł celem spłaty zadłużenia wobec ZUS i odzyskania płynności finansowej oraz spłaty zaległych i bieżących wynagrodzeń zwolnionego Prezesa Zarządu Spółki.

Jednocześnie w czerwcu 1998 r. Oddział zlecił Gospodarstwu przeprowadzenie remontów kapitalnych dzierżawionych obiektów stawowych Dzwonowo – Lutkowo. Wartość prac określona pierwotnie na kwotę 1.500.000 zł została zmieniona na 1.386.436,54 zł. Zmiana ta – na egzemplarzu umowy znajdującym się w Oddziale – dokonana została odręcznie,

bez zaznaczenia daty zmiany przez Głównego Księgowego Oddziału. W umowie nie określono charakteru tych prac (czy wynikają z konieczności remontów i konserwacji obiektów czy też mają charakter inwestycyjny), a Oddział nie posiadał wniosku Spółki o ich przeprowadzenie. Jednocześnie wniosek Prezesa Spółki z lutego 2000 r. o 50% umorzeniu czynszu za 1999 r. uzasadniony był m.in. faktem wstrzymania – niezależnym od dzierżawcy – produkcji na stawie Dzwonowo, co spowodowało straty na głównej produkcji towarowej Spółki, tj. hodowli karpia w wysokości ok. 200.000 zł.

Według wyjaśnienia prace na ww. obiektach miały modernizacyjno-inwestycyjny charakter i zwiększyły wartość dzierżawionych przez Gospodarstwo środków trwałych o 1.231.376,13 zł.

Zdaniem NIK, ustalenia kontroli podważają celowość przeprowadzonych prac na obiektach stawowych Dzwonowo – Lutkowo i wydatkowania na ten cel środków Agencji. Ustalono, że wartość prac przeprowadzonych na Stawach Lutkowo wyniosła łącznie 930.040 zł (z czego 130.540 zł stanowiły koszty wykonania projektu remontu). Koszt tych prac stanowił 150% wartości ewidencyjnej obiektu, która (po przeszacowaniu w 1995 r.) wynosiła 619.695,02 zł brutto. Kontrola ustaliła też, że z uwagi m.in. na znaczną odległość od Dzwonowa i ograniczone przez to możliwości nadzoru i kontroli oraz zwiększone koszty obsługi, stawy w Lutkowie nie mogą być w pełni wykorzystane.

Ponadto mimo zakończenia prac na stawach w Lutkowie i Dzwonowie (sfinansowanych środkami Agencji), w wyniku czego nastąpił wzrost wartości środków trwałych, dopiero w listopadzie 2000 r. w toku kontroli NIK, podpisano z Gospodarstwem aneks do umowy dzierżawy zwiększający wartość rocznego czynszu o równowartość 2.493 dt pszenicy do łącznej równowartości 5.486 dt pszenicy. Według NIK sytuacja finansowa Gospodarstwa, powodująca corocznie umarzanie Spółce czynszu, prawdopodobnie nie pozwoli na wyegzekwowanie od tego dzierżawcy zapłaty zwiększonego czynszu. Tym samym uzyskanie przez Oddział efektów ekonomicznych z remontu tych stawów będzie wątpliwe, co w świetle ww. kontroli podważa celowość tej inwestycji.

7. Nadzór Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi i Ministra Środowiska nad gospodarką rybacką w zakresie przestrzegania przepisów o ochronie środowiska

Minister RiRW nie realizował w stopniu zadowalającym zadań z zakresu gospodarki rybackiej w wodach śródlądowych. W Ministerstwie brak było danych charakteryzujących rybactwo śródlądowe, a także danych o powierzchni wód, które były wykorzystywane do prowadzenia gospodarki rybackiej. Nie podejmował żadnych działań mobilizujących wojewodów do dokonania podziału wód na obwody rybackie, mimo że z posiadanej przez Ministerstwo informacji wynikało, iż w okresie ponad 2-letnim nie dokonało takiego podziału 14 wojewodów.

W okresie poprzedzającym przejęcie przez Ministra spraw związanych z rybołówstwem i utworzeniem w marcu 2000 r. w Ministerstwie RiRW Departamentu Rybołówstwa, sprawami związanymi z rybactwem śródlądowym zajmował się jeden pracownik, obciążony dodatkowo innymi zadaniami związanymi z postępem biologicznym w rolnictwie i rozrodem zwierząt. Tak zorganizowana praca Ministerstwa pozwalała jedynie na realizację zadań Ministra Rolnictwa dotyczących gospodarki rybackiej w ograniczonym zakresie, a nie w ujęciu kompleksowym. Z tego też powodu brak było w Ministerstwie informacji, czy w wodach śródlądowych gospodarka rybacka była prowadzona zgodnie z przepisami ustaw o rybactwie śródlądowym, ustawy prawo wodne i ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska. Skutkowało też brakiem informacji o stanie gatunkowym ryb w wodach śródlądowych przepływowych. Ministerstwo nie posiadało też żadnej informacji o gatunkach ryb zagrożonych wyginięciem oraz o przyczynach zagrożeń dla niektórych gatunków ryb.

Nie został też rozwiązany w pełni problem nadzoru rybactwa śródlądowego po powołaniu Departamentu Rybołówstwa. Departament ten bowiem działał w niepełnym składzie etatowym, bez ustalonej struktury wydziałowej. Nieutworzenie w Departamencie Rybołówstwa, zgodnie z regulaminem wewnętrznym, wydziału statystyki i ekonomiki rybołówstwa, a także planowanie dopiero na rok 2002 wydania przez Ministra RiRW zarządzenia regulującego prowadzenie statystyki rybactwa śródlądowego, nadal pozbawia Ministra informacji o rybactwie w wodach śródlądowych.

Minister RiRW nie opracował dotychczas założeń i programu polityki Państwa ujmującej całościowo gospodarkę rybacką na wodach śródlądowych, mimo że do opracowania takiego dokumentu Minister sam się zobowiązał w regulaminie organizacyjnym Ministerstwa – ustalonym na podstawie art. 39 ust. 6 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz o zakresie działania ministrów. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zobowiązał się też w stanowisku negocjacyjnym w sprawie

członkostwa w UE do opracowania do dnia 1 lipca 1999 r. dokumentu pt. „Narodowa strategia rybołówstwa” spełniającego równocześnie wymogi założeń i polityki Państwa w zakresie rybactwa śródlądowego. Do czasu zakończenia kontroli dokumentu tego Minister nie opracował. W ocenie NIK zadań programu polityki Państwa nie spełnia dokument pt. „Polska polityka strukturalna w sektorze rybołówstwa na lata 2000-2006”. W opracowaniu tym zagadnieniom rybactwa śródlądowego poświęcono zaledwie kilka zdań, a w szczególności rybactwu śródlądowemu, związanemu tylko z hodowlą karpia i pstrąga. Nadmienić należy, że dane dotyczące rybactwa obejmują okres do 1998 r. i zostały przyjęte szacunkowo na podstawie informacji IRS i opracowania pt. „Studium Sektorowe Rybołówstwa” wykonane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych Królestwa Danii.

Minister RiRW nie prowadził i nie podjął żadnych działań w zakresie prowadzenia katastru gospodarki wodnej dla kraju, mimo zobowiązania do tych zadań w obowiązującym do dziś rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 25 lipca 1978 r. w sprawie ksiąg wodnych i katastru gospodarki wodnej. Nie podjął też działań dla uchylenia tego rozporządzenia po przejęciu całości spraw związanych z gospodarką wodną w 1989 r. przez Ministra OŚZNiL.

Kontrola w Ministerstwie Środowiska wykazała, że po przejęciu całości spraw związanych z gospodarką wodną również tam nie podjęto zadań dotyczących sporządzania katastru gospodarki wodnej, bilansującego powierzchniowe wody śródlądowe i stanowiącego ewidencję tych wód.

Minister Środowiska dopiero w listopadzie 1999 r. powołując zarządzeniem RZGW zobowiązał je do prowadzenia katastru wodnego w dorzeczach, bez wytycznych jak taki kataster ma być sporządzany, jakie rodzaje i powierzchnie wód powinien obejmować oraz czy powinien obejmować wszystkie wody w rejonie działania RZGW. Z ustaleń kontroli wynika, że sporządzone katastry gospodarki wodnej w dorzeczach obejmują wody powierzchniowe pozostające w administrowaniu RZGW, w tym jeziora o powierzchni powyżej 50 ha bez ustalenia, czy są to wody stojące czy płynące. Minister Środowiska zobowiązał RZGW do opracowania warunków korzystania z wód dorzecza zgodnie z art. 19 ust. 2 ustawy prawo wodne stanowiących instrument zarządzania wodami. Ustalenia kontroli wykazały, że te opracowania są opóźnione, bowiem do końca 2000 r. zdołano sporządzić je zaledwie w odniesieniu do 11% powierzchni kraju.

W Ministerstwie Środowiska, podobnie jak w Ministerstwie RiRW brak było wiarygodnych danych o powierzchni wód śródlądowych, w tym także o powierzchniach wód płynących stanowiących własność państwa. Brak było również informacji o różnorodności gatunkowej ryb będących nieodłącznym składnikiem ekosystemów wodnych podlegających ochronie przyrody. W Ministerstwach tych nie było danych odnośnie budowli piętrzących nie

posiadających urządzeń umożliwiających swobodny przepływ rybam wędrownym oraz gatunkach ryb zagrożonych wyginięciem na skutek przeszkód w postaci zapór wodnych na ciekach. Stwierdzono przy tym, że nie podejmowały również odpowiednich działań dla rozwiązywania tego problemu w skali kraju, a szczególnie na rzekach przymorza.

W celu poprawy stanu zasobów ryb w polskich wodach morskich i śródlądowych, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w marcu 2000 r. powołał Zespół do Spraw Zarybiania, jako organ opiniodawczo-doradczy Ministra. Na zarybianie polskich obszarów morskich oraz powierzchniowych wód śródlądowych, Zespół ten w 2000 r. zaplanował kwotę 3.659 tys. zł, z czego na zakup materiału zarybieniowego (głównie smoltów troci i łososia) wydano 3.395 tys. zł (tj. 92,8%). Na rok 2001 preliminarz finansowy Zespołu zakłada zwiększenie budżetowych środków finansowych na zarybianie do kwoty 5.975 tys. zł, tj. o 63,3% w stosunku do 2000 r. W ocenie Najwyższej Izby Kontroli uzyskanie zwiększenia populacji ryb wędrownych w wodach śródlądowych i w wodach morskich, tylko przez sztuczne zarybianie bez stworzenia warunków do naturalnego rozrodu tych ryb, jest działaniem doraźnym.

W ocenie NIK podziały kompetencyjne nie zwalniają kontrolowanych Ministrów od obowiązku posiadania informacji o nieprzestrzeganiu przepisów ustawy o ochronie przyrody, ustawy prawo wodne i ustawy o rybactwie śródlądowym w zakresie prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej. Jak wykazała kontrola brak takiej informacji oraz brak skutecznych działań Ministra Środowiska dla eliminowania naruszeń przepisów o ochronie przyrody i o gospodarce wodami, a ze strony Ministra Rolnictwa i RW w przedmiocie prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej, były zasadniczą przyczyną pogłębiania się zmian gatunkowych w ichtiofaunie wód płynących stanowiących własność Państwa.

8. Nadzór starostw nad racjonalnością gospodarki rybackiej

8.1. Stwierdzono, że zagadnienia gospodarki rybackiej były uwzględnione w regulaminach organizacyjnych wszystkich starostw powiatowych objętych kontrolą. W jednym przypadku, tj. w Starostwie Powiatowym w Augustowie nie było obsadzone stanowisko pracy ds. gospodarki rybackiej, a zagadnieniami tej gospodarki zajmował się dodatkowo pracownik zatrudniony na stanowisku ds. gospodarki wodnej. Nie wszędzie regulaminy organizacyjne starostw powiatowych zawierały sprecyzowane zadania dotyczące gospodarki rybackiej. W przypadku Starostwa Powiatowego w Drawsku Pomorskim, w regulaminie organizacyjnym Starostwa określono zadania Wydziału Ochrony Środowiska w zakresie rybactwa śródlądowego lecz nie wyszczególniono tam tak ważnego zadania jakim jest wydawanie pozwoleń wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód do celów rybackich.

8.2. Negatywnie – w świetle ustaleń kontroli – należy ocenić fakt nie dokonania w 60% skontrolowanych starostw, aktualizacji podziału śródlądowych wód płynących na obwody rybackie dla potrzeb gospodarki rybackiej oraz niedostosowania dotychczasowych obwodów rybackich do nowego podziału administracyjnego kraju. Na przykład:

- ❖ *Na terenie właściwości Starostwa Gostynińskiego do czasu kontroli w IV kwartale 2000 r. nie zaktualizowano podziału wód śródlądowych, dokonanego w 1988 r. przez b. Wojewodę Płockiego. Należy przy tym zaznaczyć, że b. Wojewoda Płocki wydał trzy decyzje o komunalizacji gruntów na rzecz Miasta oraz Gminy w Gostyninie z naruszeniem przepisów art. 1 i art. 4 ustawy z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne (Dz. U. Nr 38, poz. 230 ze zm.). W 3 przypadkach komunalizacją objęto bowiem grunty, na których znajdują się wody płynące jeziora Bratoszewo o pow. 3,6 ha, jeziora Przy Zamku o pow. 6,8 ha oraz Zalewu o pow. 6,21 ha. Ponadto kontrola w Wydziale Geodezji Starostwa Powiatowego w Gostyninie ujawniła brak aktualnej dokumentacji geodezyjno-klasyfikacyjno-kartograficznej niezbędnej do wprowadzenia zmian w rejestrze gruntów, polegających na przekwalifikowaniu użytków rolnych na wody, w stwierdzonym przypadku spiętrzenia wód poprzez wybudowanie jazów na rzece Skrwa Lewa. Brak ustanowienia obwodów rybackich na części wód płynących na terenie Powiatu Gostynińskiego, użytkowanych przez dzierżawców, tj. Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego w Płocku oraz przez osoby fizyczne posiadające zarejestrowaną działalność gospodarczą.*
- ❖ *Aktualizacji 75 obwodów rybackich obejmujących 181 jezior o łącznej powierzchni 1.7462 ha nie przeprowadzono w Starostwie Powiatowym w Drawsku Pomorskim (w woj. zachodniopomorskim). Obwody te były ustanowione zarządzeniem Nr 118/97 b. Wojewody Koszalińskiego z dnia 19 grudnia 1997 r.*
- ❖ *Starostwo Powiatowe w Iławie (woj. Warmińsko-Mazurskie) prace nad nowym podziałem wód na obwody rybackie na wniosek wojewody rozpoczęło w końcu 1999 r. i w IV kwartale 2000 r. dysponowało jedynie projektem 27 obwodów rybackich, stosownie do właściwości miejscowej powiatu.*
- ❖ *Na terenie objętym kontrolą NIK starostwa powiatowego w Wodzisławiu Śl. (woj. Śląskie) nie było w ogóle podziału płynących wód śródlądowych na obwody rybackie.*
- ❖ *Wobec powyższego stanu na uwagę zasługuje Starostwo w Żninie, gdzie Wojewoda Kujawsko-Pomorski w dniu 16 września 1999 r. wydał wprawdzie zarządzenie ustanawiające 14 obwodów rybackich na terenie tego Starostwa i jednocześnie uchylił poprzednie dotyczące podziału wód płynących na obwody rybackie lecz błędnie przypisał do tych obwodów 4 jeziora (Meszno, Przedwieśnia, Długie i Wieśniata) znajdujące się poza terenem Starostwa w Żninie i już objęte obwodami rybackimi gmin sąsiednich.*

8.3. Na prowadzenie rybactwa w obwodzie rybackim może być – wg przepisu art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 1999 r. Nr 66, poz. 750) – wydane pozwolenie wodno-prawne tylko jednej osobie fizycznej lub prawnej. Ustalenia kontroli wykazały, że organy uprawnione do wydawania pozwoleń wodno-prawnych na szczególne korzystanie z wód do celów rybackich, nie zawsze przestrzegały tej zasady. Naruszenie ww. przepisu polegające na wydaniu pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód do celów rybackich w tym samym obwodzie kilku podmiotom kontrola stwierdziła w 4 spośród 10 starostw powiatowych objętych kontrolą. Na przykład:

- ❖ *Starosta Powiatu Drawskiego (woj. zachodniopomorskiego) w 1999 r. wydał 4 pozwolenia wodnoprawne dla korzystania z wód dla celów rybackich w tych samych obwodach jednocześnie dla 2-5 użytkowników. Dotyczyło to wód w jeziorach: Głębokie, Pożrzadło, Czarnowo Duże i Jaworze.*

W 50% skontrolowanych starostw powiatowych pozwolenia wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód do celów rybackich wydane przed przejściem do Zasobu AWRSP dla wód byłych Państwowych Gospodarstw Rybackich, nie były dostosowane do aktualnego użytkowania wód, nowego podziału administracyjnego i faktycznie użytkujących wody do celów rybackich. Na przykład:

- ❖ *Analiza pozwoleń wodnoprawnych na terenie Starostwa Powiatowego w Żninie (woj. kujawsko-pomorskie) potwierdziła, że Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa nie posiadał rozeznania o aktualnych użytkownikach jezior z wodami płynącymi oraz w części o udzielonych przed dniem 1 stycznia 1999 r. przez Wojewodę Bydgoskiego pozwoleń wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód dla celów rybackich zlokalizowanych na terenie tego starostwa. Stwierdzono, że 10 jezior o łącznej powierzchni ponad 172 ha, tj. około 5% ogółu powierzchni jezior z wodami płynącymi, użytkowano bez wymaganych pozwoleń wodno-prawnych. Dotyczyło to m.in. Polskiego Związku Wędkarskiego Okręg w Bydgoszczy użytkującego wody jezior Okulary i Smerzyn; Nadleśnictwa Gołębki użytkownika wód jezior Klepacz i Jeziorko; Gospodarstwa Rybackiego w Łysininie użytkującego wody jeziora Grzmiąca, Gospodarstwa Rybackiego Bogucin użytkownika wód jeziora Łopienno.*
- ❖ *Starostwo Powiatowe w Iławie (woj. warmińsko-mazurskie) nie dysponowało udokumentowanymi informacjami o użytkownikach poszczególnych obwodów rybackich. Nie posiadało odpisów pozwoleń wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód dla celów rybackich i operatów wodno-prawnych, wydanych przed dniem 1 stycznia 1999 r. dla obecnych użytkowników jezior, zawierających m.in. charakterystykę wód i użytkowanie, a także zasady gospodarki rybackiej.*

W świetle ustaleń kontroli skuteczność nadzoru starostw powiatowych nad wykorzystaniem pozwoleń wodno-prawnych była niedostateczna. W 90% skontrolowanych starostw w 1999 r. oraz 3 kwartałach 2000 r. nie przeprowadzono kontroli wypełniania warunków określonych w pozwoleniach wodnoprawnych. Na przykład:

- ❖ *W toku kontroli Starostwa Powiatowego w Gostyninie stwierdzono, że b. Wojewoda Płocki ustalił na terenie włączonym do obecnego powiatu gostynińskiego dwa obwody rybackie obejmujące wody jeziora Lucień i Przytomne. Starostwo to nie podejmowało czynności nadzorczych w zakresie sposobu wykonania warunków zawartych w pozwoleniach wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód do celów rybackich. Nie posiadało też wiedzy na temat zawartości operatów rybackich, na podstawie których wydano pozwolenia wodnoprawne. W efekcie użytkownik (dzierżawca) dokonał w 1999 r. zarybienia jeziora gatunkiem ryb nie przewidzianym w operacie rybackim (wpuszczono narybek suma zamiast szczupaka i węgorza).*
- ❖ *Działan kontrolnych nad sposobem przestrzegania warunków zawartych w pozwoleniach na szczególnym korzystaniu z wód do celów rybackich, jak również w zakresie racjonalnej gospodarki rybackiej nie przewidziano w planach kontroli na 1999 r. i 2000 r. Wydziałów Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa oraz Oświaty i Rolnictwa Starostwa Powiatowego w Piotrkowie Trybunalskim. Fakt ten miał miejsce mimo zmniejszenia liczby obwodów podległych nadzorowi, gdyż z bezpośredniego nadzoru tego Starostwa nad gospodarką rybacką na wodach państwowych były wyłączone 2 zbiorniki zaporowe (Sulejowski i Cieszanowice), które z racji ich zaliczenia do inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska podlegały nadzorowi Wojewody Łódzkiego.*
- ❖ *Starostwo Powiatowe w Drawsku Pomorskim (woj. Zachodniopomorskie) nie podjęło kontroli wydanych w 1999 r. 4 pozwoleń wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód do celów rybackich, bez uprzedniego sporządzenia i przedłożenia przez użytkowników operatów rybackich przewidzianych przez przepisy ustawy o rybactwie śródlądowym, a wymagania, jakim winien odpowiadać operat rybacki oraz jednostki uprawnione do opiniowania tych operatów określone zostały przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.*

W toku kontroli stwierdzono przypadki, w których Starostwo powiatowe, stosownie do posiadanych uprawnień, podejmowało czynności kontrolne dotyczące sprawdzenia wykonywania warunków określonych dla użytkowników wód w udzielonych im pozwoleniach wodnoprawnych do szczególnego korzystania z wód do celów rybackich. Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej i Rolnictwa Starostwa Powiatowego w Augustowie (woj. podlaskie) w okresie od 1 I 1999 r. do 30 IX 2000 r. przeprowadził 14 kontroli u 13 użytkowników prowadzących gospodarkę rybacką w 18 obwodach. W wyniku przeprowadzonych kontroli wydano 25

zaleceń pokontrolnych, jednakże nie ponowiono następnie działań mających na celu sprawdzenie wykonania wydanych użytkownikom wód zaleceń pokontrolnych, których przedmiotem było m.in.: dokonanie zarybień gatunkami ryb określonych w operatach wodnych, prowadzenia na bieżąco ksiąg jeziorowych, uzgodnienia z ichtiologiem zasad prowadzenia gospodarki rybackiej, powiadamiania Starostwa o planowanych zarybieniach.

Negatywnie należy ocenić 70% objętych kontrolą starostw powiatowych pod względem wykonywania obowiązków nadzoru dla zapewnienia racjonalnej gospodarki rybackiej na wodach użytkowanych przez uprawnionych do rybactwa.

Operat rybacki określający zasady prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej w obwodzie rybackim w części opisowej powinien – zgodnie z przepisami Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 10 grudnia 1997 r. – zawierać charakterystykę dotychczasowej gospodarki rybackiej, a w szczególności połowów, zarybień i zabiegów ochronnych oraz plan gospodarowania, w tym przewidywane metody, terminy i masę pozyskiwanych ryb oraz zarybianie i zabiegi ochronne.

Dla sprawdzenia stopnia racjonalności gospodarki rybackiej niezbędne są więc okresowe kontrole ww. zagadnień opisanych w operacie rybackim. Wskazać przy tym należy, że starosta powiatowy – jako organ wykonujący zadania z zakresu administracji rządowej – jest uprawniony do cofnięcia pozwolenia wodnoprawnego bez odszkodowania, jeżeli m.in. korzystanie z wody do celów rybackich jest niezgodne z wymogami racjonalnej gospodarki rybackiej.

Wyniki kontroli potwierdziły, że 70% skontrolowanych starostw powiatowych nie posiadało pełnych informacji na temat racjonalności gospodarki rybackiej prowadzonej przez uprawnionych do korzystania z wód na podstawie pozwoleń wodnoprawnych. Nie dokonywano w tym zakresie kontroli w oparciu o zapisy zawarte w operatach rybackich. Na przykład:

- ❖ *Starostwo Powiatowe w Augustowie (woj. podlaskie) nie posiadało dokładnego rozeznania o stanie gatunkowym i ilościowym ryb w wodach powiatu augustowskiego i mimo tego nie wyegzekwowało od dzierżawcy przewidzianego w prawie wodnym obowiązku wykonania ekspertyzy dla ukierunkowania gospodarki rybackiej na dzierzawionych wodach;*
 - *nie zobowiązało dzierżawców jezior do dostosowania operatów rybackich sporządzonych w latach 1994-1997 do wymogów zawartych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 10 XII 1997 r. w sprawie wymagań jakim powinien odpowiadać operat rybacki (Dz. U. Nr 154, poz. 1010), głównie zaś do określenia w tych operatach dokładnych planów zarybień;*

- *nie egzekwowało od 4 użytkowników obwodów rybackich przestrzegania wielkości odłowów określonych w operatach rybackich oraz w postanowieniach umów dzierżawy zawartych z AWRSP, pomimo że w 6 jeziorach wielkości te przekroczone o 51,5% do 82,3%;*
 - *nie posiadało informacji na temat wartości odłowionych ryb przez poszczególnych dzierżawców obwodów rybackich i z tego powodu nie mogło ustalić proporcji między kosztami zrealizowanych zarybień a kosztami odłowów ryb. Należy podkreślić, że zachowanie wymaganych proporcji między poniesionymi kosztami zarybień a wartością odłowionych ryb przez użytkownika jest istotnym elementem racjonalnej gospodarki rybackiej.*
- ❖ *Brak informacji użytkowników jezior o zakresie prowadzonej przez nich gospodarki rybackiej, głównie zaś odnośnie gatunków ryb w obwodach, wielkości dokonanych odłowów oraz wielkościach zarybienia, stwierdzono w Starostwie Żnińskim (woj. bydgoskie).*

W większości kontrolowanych starostw powiatowych nie były podejmowane systematyczne działania dla zapewnienia racjonalnej gospodarki rybackiej na wodach objętych właściwością miejscową tych starostw. Nie stwierdzono jednak przy tym żadnego przypadku cofnięcia przez starostę pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód do celów rybackich.

8.4. Pozytywnie – w świetle wyników kontroli - należy ocenić sytuację stwierdzoną w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniami. Potwierdzeniem dla takiej oceny jest fakt, że 60% objętych kontrolą starostw powiatowych posiadało dobre rozpoznanie o źródłach zanieczyszczania wód na swoim terenie. Umożliwiało to w znacznym stopniu stymulowanie działań, których przedmiotem była planowana realizacja zadań inwestycyjnych w dziedzinie ochrony środowiska. Na przykład:

- ❖ *Starostwo Powiatowe w Augustowie (woj. podlaskie) w okresie objętym kontrolą podjęło szereg działań mających na celu ograniczenie degradacji wód powierzchniowych:*
- *W 1999 r. przeprowadzono kontrole czystości brzegów i wód przybrzeżnych pięciu głównych jezior (jez. Necko, Rospuda, Białe, Sudziennicze i Serwy), w wyniku których wydano i wyegzekwowano wykonanie 6 decyzji administracyjnych i 4 zaleceń pokontrolnych dotyczących swobodnego dostępu do brzegów tych jezior oraz usunięcia z przybrzeżnych trzcinowisk jeziora Necko nielegalnie nawiezionych zwalów ziemi;*
 - *Zorganizowano 6 spotkań z przedstawicielami samorządów gminnych powiatu augustowskiego w trakcie których omówiono zagadnienia dotyczące zmniejszenia zanieczyszczenia wód, właściwej organizacji kąpielisk i wywozu nieczystości nadbrzeży jezior;*

- W lipcu 2000 r. powołano stały zespół do corocznego kontrolowania stanu sanitarnego i bezpieczeństwa 36 kąpielisk zlokalizowanych na wodach powiatu augustowskiego, który przeprowadził już takie kontrole i wydał stosowne zalecenia;
 - Opracowano raport o stanie czystości wód powierzchniowych i źródeł ich zanieczyszczeń. W dokumencie tym w podsumowaniu dokonanej analizy wskazano na pilną potrzebę realizacji 11 zadań obejmujących głównie budowę urządzeń kanalizacyjnych i oczyszczających ścieki powstające w miejscowościach położonych nad jeziorami i rzekami, egzekwowanie zakazu budowy obiektów w strefach ochronnych wokół jezior, utrzymywanie barier z roślinności nadbrzeżnej ograniczających przedostawanie się nawozów do zbiorników wodnych wraz z wodami opadowymi.
- ❖ Starostwo Powiatowe w Drawsku Pomorskim (woj. zachodniopomorskie) do ocen stopnia zanieczyszczenia wód wykorzystywało „Raport o stanie środowiska w województwie zachodniopomorskim w latach 1997-1998” sporządzony przez Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie. Wydział Ochrony Środowiska w starostwie tym sporządził w sierpniu 1999 r. opracowanie pt. „Ochrona Środowiska naturalnego i jego zasobów na terenie Powiatu Drawskiego”, w którym zawarto szczegółowe dane o źródłach zanieczyszczeń wód oraz w październiku 2000 r. „Raport o stanie środowiska w Powiecie Drawskim”.
- Podkreślenia wymaga, że Uchwałą Nr X/86/99 z dnia 27 sierpnia 1999 r. w sprawie kierunków działania w dziedzinie ochrony środowiska i jego zasobów na terenie Powiatu Drawskiego, Rada Powiatu zdecydowała m.in. o wsparciu szeregu działań zmierzających do istotnej poprawy ochrony wód przed zanieczyszczeniami.

Mimo pozytywnej ogólnej oceny działań większości skontrolowanych starostw powiatowych dla zmniejszenia zanieczyszczeń wód powodowanych przez źródła lokalne, a także niekorzystnym oddziaływaniem przez rozwój turystyki, kontrola stwierdziła również drastyczne przypadki tolerowania, zaniechań i bezczynności wobec wysoce szkodliwych naruszeń prawa w zakresie ochrony środowiska naturalnego. Dotyczyło to w znacznej mierze Starostwa Powiatowego w Wodzisławiu Śl. (woj. śląskie), które posiadało wprawdzie opracowanie pt. „Wybrane zagadnienia dotyczące ochrony środowiska w Powiecie Wodzisławskim” lecz określono w nim tylko część ważniejszych punktów zrzutów ścieków do płynących na terenie powiatu 2 potoków, tj. Lubomka i Syrynka, zasilających stawy hodowlane jedyne w tym powiecie podmiotu prowadzącego gospodarkę rybacką, tj. Przedsiębiorstwa Produkcji Hodowli Ryb w Wielikacie. Pominęto bowiem szereg zakładów masarskich dokonujących nielegalnych zrzutów ścieków do wspomnianych wyżej 2 potoków. Dokonane badania źródeł zanieczyszczeń tych potoków wykazały, że normy zanieczyszczeń zrzucanych do ich wód były wielokrotnie przekroczone w stosunku do dopuszczalnych wartości określonych w załączniku nr 2 rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska z dnia

Podkreślenia wymaga, że analiza tych ścieków wykazała m.in. 33-krotne przekroczenie pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania tlenu; ponad 3-krotne przekroczenie azotu i fosforu, a także 8-krotnie przekroczoną zawiesinę.

Brak jakichkolwiek przeciwdziałań ze strony Starostwa Powiatowego w Wodzisławiu Śl. wobec stwierdzonych faktów destrukcyjnego dla gospodarki rybackiej zanieczyszczania wód, wynikał z tolerancyjnego stosunku urzędników starostwa do użytkowników wód. Nawet po wydaniu pozwoleń wodnoprawnych w 1999 r. i I półroczu 2000 r. Urząd Starostwa w Wodzisławiu Śl. nie sprawdził, czy zawarte w nich warunki dotyczące parametrów ścieków były przestrzegane. Analiza ścieków odprowadzanych przez Spółkę Akcyjną Leta – posiadającą wydane w dniu 30 VI 1999 r. przez tamtejsze starostwo pozwolenie wodnoprawne – dokonana w toku kontroli NIK potwierdziła, że w stosunku do wielkości określonych w pozwoleniu, pięciodobowe biochemiczne zapotrzebowanie tlenu przekroczone było 6-krotnie, fosfor ogólny przekroczony był 2-krotnie, a azot ogólny 5-krotnie.

57

- ❖ *Na terenie Starostwa Powiatowego w Poddębicach (woj. łódzkie) SSR została powołana w grudniu 1999 r. decyzją władz samorządowych, które uchwałyły jej regulamin. Z dniem 1 kwietnia 2000 r. Starosta powołał komendanta SSR lecz ten jeszcze do czasu kontroli NIK (III kwartał 2000 r.) nie wystąpił do Starosty o wydanie stosownych legitymacji strażnikom SSR. Starostwo zaś nie dokonało odpowiednich zmian organizacyjnych dla zapewnienia pełnej realizacji uchwały Rady Powiatu w sprawie powołania SSR, gdyż nie przypisało żadnemu pracownikowi Starostwa obowiązków przyjmowania wniosków o wydanie legitymacji strażnika Społecznej Straży Rybackiej, przygotowywania druków legitymacji oraz ewidencjonowania wystawianych legitymacji. Tym samym uniemożliwiono rozpoczęcie funkcjonowania SSR.*
- ❖ *Powstała w czerwcu 1999 r. Społeczna Straż Rybacka na terenie starostwa w Wodzisławiu Śl., pierwsze działania rozpoczęła dopiero w 2000 r., mimo iż w tym powiecie od dłuższego czasu znane były powtarzające się przypadki kłusownictwa na użytkowanych wodach.*

Kontrola wykazała duże zaangażowanie Polskiego Związku Wędkarskiego w działalność w zakresie ochrony wód przed kłusownictwem i dewastacją środowiska, a także w zakresie poprawy jakości użytkowanych wód – Stowarzyszenie to na ochronę wód w 1998 r. wydatkowało ogółem kwotę 4.821.770 zł a w 1999 r. – 4.943.912 zł (tj. ok. 2% większą od wydatkowanej w roku poprzednim). Spośród istniejących w 1999 r. 49 okręgów PZW, koszty na ochronę wód wykazały zarządy 39 okręgów (80%). Społeczna Straż Rybacka w 1998 r. funkcjonowała na terenie 41 okręgów PZW, działało w niej ogółem 9961 osób, a wyposażenie jej stanowiły 2 samochody, 22 łodzie oraz 29 telefonów bezprzewodowych. SSR w 1998 r. przeprowadziła 19.802 akcji, w ich wyniku zlikwidowano 1.644 szt. sieci, 1623 szt. sznurów i 1.764 szt. wędek. W związku z działaniami w zakresie ochrony wód, SSR w 1998 r. skierowała 382 wnioski do kolegów ds. wykroczeń, 31 wniosków do sądów i 28 do prokuratur.

Mimo dużego wysiłku finansowego stowarzyszenia w angażowaniu środków na ochronę wód w analizowanym okresie, w porównaniu do 1998 roku, wystąpił regres tak w ilości okręgów, w których funkcjonowała PSR jak również w ilości osób działających w PSR i efektów jej działania.

W 1999 r. SSR funkcjonowała w 23 okręgach PZW; w 9 okręgach PZW w końcu roku straż ta była w trakcie organizowania. W działalności SSR zaangażowanych było 5.147 osób – co oznaczało około 48% spadek w stosunku do roku poprzedniego. Społeczna Straż Rybacka przeprowadziła w 1999 r. ogółem w kraju 8.253 akcje. W wyniku tych akcji zlikwidowanych zostało 1.082 szt. sieci, 256 sznurów i zatrzymano 22 łodzie. W związku z przeprowadzonymi akcjami w 1999 r. SSR skierowała 160 wniosków do kolegów ds. wykroczeń, 60 wniosków do sądów i 13 wniosków do prokuratur.

Zwrócenia uwagi wymaga, że przy wydatnym zaangażowaniu członków Polskiego Związku Wędkarskiego w działalność Społecznej Straży Rybackiej, w stowarzyszeniu tym funkcjonuje również tzw. etatowa straż rybacka. Na podstawie prowadzonych w ZG PZW zbiorów informacji o funkcjonowaniu i organizacji Społecznej Straży Rybackiej i etatowej straży rybackiej kontrola ustaliła, że w 1999 r. straż etatowa liczyła 109 osób. Efektem pracy etatowej straży rybackiej PZW było m.in. zlikwidowanie 1.840 szt. sieci, 974 sznurów oraz zatrzymanie 41 łodzi, z których dokonywano kłusowniczych połowów ryb. Liczebność Społecznych Straży Rybackich powoływanych w starostwach powiatowych, w dużej mierze z inspiracji członków Polskiego Związku Wędkarskiego, była w okresie objętym kontrolą znacznie zróżnicowana. Na przykład: w okręgu PZW w Toruniu Społeczna Straż Rybacka funkcjonowała we wszystkich (7) powiatach. W okręgu PZW w Legnicy SSR działała w 4 spośród 7 istniejących tam powiatów.

Mimo znaczących efektów działań SSR, nadal jeszcze zbyt małe zaangażowanie w powoływanie tych organizacji było zarówno ze strony Starostw powiatowych, jak i Polskiego Związku Wędkarskiego. Starostowie powiatów nie podejmowali współpracy z Państwową Strażą Rybacką. W toku kontroli 70% starostw powiatowych nie stwierdzono bowiem jakichkolwiek przejawów zainteresowania skutecznością działalności Państwowej Straży Rybackiej na terenie powiatu.

9. Organizacja i nadzór nad gospodarką rybacką na wodach pozostających w użytkowaniu Polskiego Związku Wędkarskiego.

Polski Związek Wędkarski posiadał w użytkowaniu, wg stanu na 31 XII 1999 r., wody o powierzchni 211.923 ha, z czego wody nizinne obejmowały powierzchnię 194.104 ha (91,6%), a wody górskie 17.819 (8,4%).

Kontrola wykazała, że PZW działalność statutową prowadził z pełnym uwzględnieniem obowiązków wynikających z treści ustawy o rybactwie śródlądowym, a przede wszystkim dotyczących zasad chowu, hodowli i połowu ryb w powierzchniowych wodach śródlądowych.

Według danych Zarządu Głównego PZW wymagane przez obowiązujące przepisy pozwolenia wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód do celów rybackich - posiadały wszystkie okręgi PZW, oprócz Okręgu PZW w Katowicach. Brak stosownych decyzji w okręgu tym spowodowany był faktem nieustalenia, od czasu wejście w życie ustawy, obwodów rybackich przez Wojewodę Katowickiego a obecnie Wojewodę Śląskiego.

Stwierdzono jednak w okręgach PZW pewne uchybienia formalne dotyczące posiadania prawidłowych pozwoleń wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód do celów rybackich. Polegały one na niepoddawaniu aktualizacji pozwoleń wodnoprawnych,

stosownie do nowego podziału administracyjnego i zmienionego ukształtowania obwodów rybackich. Nieaktualne pozwolenia wodnoprawne kontrola ujawniła w 30% skontrolowanych Zarządach Okręgów PZW. Na przykład:

- ❖ *Okręg PZW w Szczecinie nie posiadał aktualnych pozwoleń wodnoprawnych dla 950 ha powierzchni wód, tj. 68,1% wykorzystywanym na cele rybackie;*
- ❖ *na terenie Okręgu PZW w Toruniu bez pozwoleń wodnoprawnych użytkowano 9 jezior o pow. 112,5 ha (tj. 2% ogółu powierzchni jezior).*

Odnotowano również brak operatorów rybackich dla części wód użytkowych przez PZW. Dotyczyło to 40% skontrolowanych Zarządów PZW. Na przykład:

- ❖ *Zarząd Okręgu PZW w Olsztynie nie posiadał operatorów rybackich dla użytkowanych wód dla celów rybackich;*
- ❖ *Zarząd Okręgu PZW w Płocku dla części użytkowanych wód nie miał operatorów uwzględniających obecną sytuację, m.in. w odłowach i ewidencjonowaniu niektórych gatunków ryb.*

Negatywnej oceny wymaga zagadnienie monitoringu stanu ilościowego i gatunkowego ryb. W wyniku kontroli NIK stwierdzono bowiem, że PZW nie prowadzi takiego monitoringu - co w dużym stopniu ogranicza możliwości prawidłowego kształtowania kierunków zarybienia użytkowanych wód, a zatem nie sprzyja racjonalnej gospodarce rybackiej.

W Polskim Związku Wędkarskim nie prowadzono stałego rejestru połowów wędkarskich. Z tego powodu niedostateczne było rozpoznanie co do wielkości i struktury gatunkowej połowów ryb dokonywanych przez wędkujących w poszczególnych obwodach. Posiadane przez PZW dane liczbowe w tym zakresie były w zasadzie danymi szacunkowymi, obciążonymi błędem trudnym do określenia, a zatem uniemożliwiającymi prawidłowe wnioskowanie co do wielkości tak połowów, jak i zasobów wód użytkowanych przez PZW. Wskazać należy, iż na taki stan wpływał niewątpliwie dotychczasowy, niechętny stosunek wędkarzy do rejestracji połowów, wprowadzanej okresowo w różnych okręgach Związku. Na przykład:

- ❖ *Okręg PZW w Piotrkowie Trybunalskim wprowadził w 1999 r. obowiązek ewidencjonowania przez wędkarzy aktywności połowowej oraz złowionych ryb. Objęto nim jednak stosunkowo niewielką grupę, bo 130 wędkarzy spośród zarejestrowanych ok. 12 tysięcy członków PZW opłacających składki członkowskie. Wypełniany rejestr połowów zwróciło tylko 39 wędkujących wyłącznie na 2 zbiornikach zaporowych (34 – na zbiorniku w Sulejowie i 5 na zbiorniku Miedzna Murowana). Uzyskane w powyższy sposób dane nie mogły – w ocenie NIK – stanowić wystarczającej wiedzy dla dokonania trafnych wnioskowań o poziomie skali połowów wędkarskich, istniejącym stanie*

ilościowym i gatunkowym ryb, ani też stanowić wiążącej podstawy do projektów zarybieniowych użytkowanych wód.

Gospodarka rybacka Polskiego Związku Wędkarskiego ukierunkowana była przede wszystkim na prawidłową organizację wędkarstwa oraz utrzymanie, we właściwej formie i w oczekiwanych rozmiarach, ichtiofauny użytkowanych wód. Sprzyjała temu działalność, której przedmiotem było zarybianie wód w użytkowanych obwodach rybackich. W 1998 r. PZW zarybił użytkowane wody materiałem zarybieniowym o masie ponad 987 ton, a w 1999 r. o masie ponad 1.537 ton, tj. o około 56% większą niż w 1998 r. Koszty zarybiania poniesione przez PZW w 1999 r. wynosiły 17.055,9 tys. zł, tj. o 32% więcej niż w 1998 r.

Istotnym uchybieniem było stwierdzone przez kontrolę niedostateczne dokumentowanie zarybiania, które występowało w 20% Zarządów Okręgów PZW objętych kontrolą. Analiza protokółów zarybień wód dzierzawionych przez koło wędkarskie w Łęczycy (Okręg PZW w Płocku) wykazała, że spośród 10 protokółów zarybień w I półroczu 2000 r., dwa protokoły nie zawierały określenia personalnego osób uczestniczących w tych czynnościach oraz brak było zapisu o wymaganych badaniach zdrowotności stanu narybku i obrocie materiałem zarybieniowym (był to wymóg wprowadzony przez ZG PZW).

W trakcie zarybiania wód przez PZW nie wszędzie przestrzegano wymogów określonych w umowach z podmiotami od których dzierzawiono wody.

Zarząd Okręgu PZW w Toruniu w 1999 r. nie w pełni realizował zobowiązania umowne wobec AWRSP, dotyczące wielkości zarybień, które opiewały na równowartość 15% odłowionych ryb i 30% wartości sprzedanych pozwoleń na amatorski połów ryb, a faktyczna wartość zrealizowanego zarybiania była mniejsza od umownego o 60.995 zł. Zaniżenie to dotyczyło zarybiania jezior o łącznej powierzchni 7.625,18 ha.

Nie zawsze też dokonywano zarybień w sposób zgodny z wymaganiami dotyczącymi wprowadzania do wód gatunków ryb nierodzimych. Kontrola przeprowadzona w Zarządzie Okręgu PZW w Sieradzu odnotowała fakt wykorzystania w 1999 r. do zarybiania starorzeczy i stawów, bez wymaganego zezwolenia Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, amura nie będącego gatunkiem rodzimym.

Pozytywnie należy ocenić działalność PZW na rzecz realizacji programu restytucji ryb wędrownych w Polsce, obejmujący jesiotra zachodniego, łososa atlantyckiego, troć i cęte. Dla realizacji tego programu w 1999 r. podjęto prace nad restytucją troci w systemie górnej Wisły, zachowaniem troci jeziorowej, rozpoznaniem obecności certy w środkowej i dolnej Wiśle. Restytucja ryb wędrownych była przedmiotem działań zarybieniowych w szeregu okręgów PZW, głównie w północnej i zachodniej części kraju. Na przykład:

- ❖ *Okręg PZW w Toruniu na podstawie porozumienia z Instytutem Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie prowadził restytucję troci i łososa na rzecz Drwęcy. W 1999 r. poprzez odłowy tarlaków pozyskano 384.000 szt. ikry troci i 72.000 szt. ikry łososa, w efekcie wpuszczono tam 177.773 szt. smoltów troci i 16.837 szt. łososa.*
- ❖ *W okręgu PZW w Szczecinie w 1999 r. wpuszczono do rzeki Regi 959 kg troci. W I półroczu 2000 r. z uzyskanego we własnym Ośrodku Zarybieniowym wylęgu 600 tys. szt. do zlewni rzeki Gowienicy wpuszczono 77 kg szt. troci.*

Duże znaczenie dla gospodarki rybackiej prowadzonej przez PZW ma własne gospodarstwo w Rucianem – Nidzie, gdzie przy wykorzystaniu obiektów przejętych przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa po byłych państwowych gospodarstwach rybackich zorganizowano podchowalnię węgorza. Przygotowywany jest tam materiał zarybieniowy na potrzeby własne PZW oraz dla innych użytkowników rybackich wód w tym regionie.

Za celową uznać należy przynoszącą korzyści, szeroką i znaczącą dla gospodarki rybackiej współpracę PZW z ośrodkami naukowo-badawczymi. O ukierunkowaniu tej współpracy w badanym okresie decydowała funkcjonująca przy Zarządzie Głównym PZW Rada Naukowa. Efektem ww. współpracy było uzyskanie szeregu opracowań naukowych o charakterze poznawczym, wykorzystanych następnie w praktyce gospodarki rybackiej PZW. Dotyczyły one m.in. pozyskiwania tarlaków ryb rzecznych do rozrodu i wychowu materiału zarybieniowego w stawach (jazia, bolenia i klenia).

Prace naukowo-badawcze podejmowane z inspiracji i na rzecz PZW obejmowały również zagadnienia zmian ilościowych i gatunkowych ryb w określonym środowisku wodnym. Podejmowane w tym zakresie przedsięwzięcia miały na celu wskazanie kierunków działań zmierzających do poprawy wędkarskiej atrakcyjności ryb, a szczególnie odtwarzanie i zachowanie gatunków ryb zagrożonych wyginieciem.

Poszczególne Okręgi PZW współpracowały bezpośrednio z jednostkami badawczo-naukowymi w zakresie podstawowych badań rybackich. Na przykład:

- ❖ *Zarząd Okręgu PZW w Zielonej Górze współpracował z Uniwersytetem Wrocławskim w zakresie badań ichtiofauny rzeki Bóbr i ze Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w zakresie badań stadiów rozwojowych jазia.*
- ❖ *Zarząd Okręgu PZW w Łomży współpracował z Instytutem Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie, który w 1999 r. po przeprowadzeniu badań ichtiofauny w wodach Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi w 2 obwodach rybackich*

użytkowanych przez ten Okręg zalecił ewidencjonowanie wielkości odłowów i struktury gatunkowej ryb.

- ❖ *Podobnie wyniki badań prowadzonych przez Uniwersytet w Łodzi we współpracy z Okręgiem PZW w Piotrkowie Trybunalskim, m.in. na zbiornikach zaporowych w Sulejowie i w Miedznej, doprowadziły do przyjęcia wniosku wskazującego na potrzebę wprowadzenia tam od 2000 r. powszechnego obowiązku ewidencjonowania wędkowań i połowów ryb.*

Niedostateczne było w PZW w badanym okresie rozpoznanie w skali kraju lokalizacji oraz stanu technicznego i funkcjonowania urządzeń służących do swobodnego przepływu ryb w miejscach, gdzie istnieją wybudowane urządzenia piętrzące wodę.

Kontrola wykazała, że ww. zagadnienia nie znalazły jeszcze w okresie objętym kontrolą należytego zainteresowania ze strony PZW. Stwierdzono bowiem występowanie w dużym stopniu zagrożenia dla rybostanów na skutek utrudniania i uniemożliwiania rybom swobodnego migrowania poprzez niedrożność wielu rzek spowodowaną nie instalowaniem przepławek przy urządzeniach spiętrzających (tzw. przetamowania). To niekorzystne zjawisko występuje np. na wybudowanym w latach 1975-1986 zbiorniku Jeziorsko (woj. łódzkie) z uruchomioną w 1995 r. elektrownią wodną (z turbinami Kaplana), gdzie inwestor nie uwzględnił konieczności wybudowania przepławki zapewniającej rybom swobodną migrację. Stwierdzono wprawdzie, że szereg budowli piętrzących wodę było realizowanych bez uwzględnienia przepławek już na etapie projektowania tych obiektów lecz władze PZW nie podjęły w późniejszym okresie działań dla spowodowania udrożnienia cieków i wyeliminowania przeszkód w swobodnym przepływie ryb, szczególnie zaliczanych do gatunków ryb wędrownych, dla odbycia tarła.

Przykładem dużej kumulacji miejsc z budowlami hydrotechnicznymi przegradzającymi wody użytkowane przez PZW do celów rybackich są cieki w dorzeczu Łyny, Drwęcy i Pasłęki (wody użytkowane przez Okręg PZW w Olsztynie), gdzie spośród 12 istniejących przetamowań, tylko 2 posiadają przepławki.

Ustalenia kontroli wykazały, że zobowiązania finansowe PZW wobec OT AWRSP z tytułu dzierżawy wód były regulowane w wysokościach i terminach określonych w umowach.

III. POSTĘPOWANIE POKONTROLNE

Wystąpienia pokontrolne przedstawiono Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministrowi Środowiska oraz wszystkim kierownikom kontrolowanych urzędów i zarządom spółek. Do ocen, uwag i wniosków przedstawionych w wystąpieniach pokontrolnych w 2 przypadkach zgłoszono zastrzeżenia (OT AWRSP w Gdańsku oraz we Wrocławiu). Zastrzeżenia te, dotyczące ocen, których przedmiotem była sprzedaż przez Agencję środków trwałych oraz wód płynących stanowiących własność Państwa, zostały oddalone przez Komisje Odwoławcze NIK. Zastrzeżenia zgłoszono również w jednym przypadku do protokołu kontroli, tj. do protokołu kontroli OT AWRSP w Gdańsku. Po dokonaniu dodatkowych czynności kontrolnych protokół ten został podpisany.

W jednym przypadku, tj. w trakcie realizacji wyników kontroli OT AWRSP w Szczecinie skierowano zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Aktualnie w trakcie opracowania są dwa zawiadomienia do prokuratur w Koszalinie i Gdańsku, dotyczące również tamtejszych OT AWRSP. W jednym przypadku - na wniosek NIK – odwołano z zajmowanego stanowiska kierownika jednostki kontrolowanej, tj. Komendanta Państwowej Straży Rybackiej w województwie kujawsko-pomorskim.

Stosownie do postanowień art. 58 ustawy o NIK, w kontrolowanych jednostkach zostały przeprowadzone narady pokontrolne. W wystąpieniach pokontrolnych, poza dokonaną oceną, przedstawiono wnioski mające na celu uporządkowanie i zapewnienie racjonalnej gospodarki rybackiej przez wszystkich rybackich użytkowników wód w kraju. Wnioski zobowiązywały:

Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do:

- opracowania założeń polityki państwa uwzględniających kompleksowo problematykę gospodarki rybackiej,
- wprowadzenia uregulowań w zakresie statystyki rybactwa śródlądowego,
- podjęcia działań mających na celu zobowiązanie wojewodów do dokonania podziału wód płynących na obwody rybackie.

Ministra Środowiska do:

- opracowania warunków korzystania z wód dorzecza,
- pozyskania informacji o stanie gatunkowym ichtiofauny w płynących wodach śródlądowych.

W ramach realizacji wyników kontroli w **urzędach wojewódzkich** podjęto działania zmierzające do:

- uporządkowania i zaktualizowania podziału wód na obwody rybackie oraz obręby ochronne ryb,
- zapewnienia prawidłowej gospodarki wodno-ściekowej podmiotów gospodarczych oraz służb komunalnych w celu umożliwienia wykorzystania rzek do rybactwa na całej ich długości,
- zwiększenia możliwości i skuteczności oddziaływania Państwowej Straży Rybackiej, poprzez m.in. wzrost etatów i środków technicznego wyposażenia oraz ukierunkowania współpracy WIOŚ z PSR,
- przestrzegania wymogów rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 2 grudnia 1996 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać obiekty gospodarki wodnej i ich usytuowanie przy projektowaniu budowli przegradzających wody płynące, w celu zapewnienia możliwości swobodnego przepływu ryb przez te obiekty,
- doprowadzenia do stanu zgodnego z obowiązującymi przepisami prawa w przypadkach zbycia (osobom fizycznym i prawnym) należących do Skarbu Państwa wód płynących oraz w przypadkach nielegalnego przekwalifikowania państwowych wód płynących na wody stojące.

W starostwach powiatowych podjęto działania zmierzające głównie do:

- uporządkowania gospodarki rybackiej poprzez stosowne korekty w udzielonych pozwoleniach wodnoprawnych dla celów rybackich, dla zagwarantowania spełnienia ustawowego wymogu zasady „jeden użytkownik w jednym obwodzie rybackim”,
- zapewnienia należytej ochrony wód przed zanieczyszczeniami, poprzez m.in. systematyczne sprawdzanie przestrzegania wymagań określonych w pozwoleniach wodnoprawnych,

- ograniczenia kłusownictwa na wodach.

Zarząd Główny Polskiego Związku Wędkarskiego poinformował NIK o podjęciu działań dla realizacji wniosków pokontrolnych zmierzających do:

- uchwalenia przez XXVII Krajowy Zjazd Delegatów PZW powszechnego obowiązku rejestracji połowów wędkarskich,
- zwiększenia efektywności gospodarki zarybieniowej z uwzględnieniem restytucji chronionych gatunków ryb,
- utrwalenia systematycznych badań monitoringowych ichtiofauny i opracowania zasad restytucji gatunków ryb reofilnych,
- opracowania (z udziałem Instytutu Rybactwa Śródlądowego) raportu o stanie i funkcjonowaniu przepławek dla ryb na rzekach Polski i następnie wykorzystania zebranych informacji do praktycznych działań dla uzyskania ich drożności,
- upowszechnienia wśród społeczeństwa wiedzy o biologii ryb, ekologii i ochronie środowiska,
- zwiększenia bezpośredniego zaangażowania członków PZW w procesy zarybiania i hodowli ryb oraz w ochronę środowiska i przeciwdziałanie kłusownictwu na wodach,
- zainicjowania interdyscyplinarnych badań naukowych nad wędkarstwem.

Według stanu na dzień 2 kwietnia 2001 r., odzyskana w wyniku kontroli kwota wynosiła 22.720 zł, dalsze działania dla odzyskania środków finansowych podjęto w stosunku do kwoty ponad 1.644.862 zł. Ujawniono też uszczuplenia w dochodach kontrolowanych podmiotów – ogółem o wartości 52.173 zł oraz kwotę w wysokości 80.000 zł wydatkowaną z naruszeniem prawa. Stwierdzone w toku kontroli inne nieprawidłowości finansowe obejmowały łącznie kwotę 1.920.795 zł.

Pełne wykonanie wniosku pokontrolnego, dotyczącego przejęcia przez regionalne zarządy gospodarki wodnej w administrowanie wszystkich powierzchniowych wód płynących w kraju, skutkować będzie bezpośrednim wpływem do budżetu Państwa ewentualnej kwoty około 20 mln zł, z tytułu opłat dzierżawnych za użytkowanie tych wód dla celów rybackich.

Warszawa, dnia 23 maja 2001 r.

Dyrektor Departamentu
Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej

Jerzy Osinski

Akceptuję:

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Zbigniew Wesolowski

Zatwierdzam:

Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

Janusz Wojciechowski

Warszawa, 2001-05-24

Załącznik Nr 1

WYKAZ JEDNOSTEK SKONTROLOWANYCH

1. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w Warszawie
2. Ministerstwo Środowiska w Warszawie
3. Instytut Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie
4. Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie
5. Dolnośląski Urząd Wojewódzki we Wrocławiu
6. Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy
7. Lubuski Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim
8. Łódzki Urząd Wojewódzki w Łodzi
9. Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku
10. Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach
11. Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie
12. Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki w Szczecinie
13. Oddział Terenowy AWRSP w Bydgoszczy
14. Oddział Terenowy AWRSP w Gdańsku
15. Oddział Terenowy AWRSP w Gorzowie Wielkopolskim Filia w Zielonej Górze
16. Oddział Terenowy AWRSP w Olsztynie
17. Oddział Terenowy AWRSP w Olsztynie Filia w Suwałkach
18. Oddział Terenowy AWRSP w Szczecinie
19. Oddział Terenowy AWRSP w Szczecinie Filia w Koszalinie
20. Oddział Terenowy AWRSP we Wrocławiu
21. Starostwo Powiatowe w Augustowie
22. Starostwo Powiatowe w Drawsku Pomorskim
23. Starostwo Powiatowe w Gostyninie
24. Starostwo Powiatowe w Iławie
25. Starostwo Powiatowe w Koszalinie
26. Starostwo Powiatowe w Nowej Soli
27. Starostwo Powiatowe w Piotrkowie Trybunalskim
28. Starostwo Powiatowe w Poddębicach
29. Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim
30. Starostwo Powiatowe w Żninie
31. Gospodarstwo Rybackie Skarbu Państwa w Gołębiewce woj. mazowieckie
32. Gospodarstwo Rybackie Skarbu Państwa w Sławie woj. lubuskie

33. Gospodarstwo Rybackie Skarbu Państwa w Zbąszynie w siedzibą Lubinicku woj. lubuskie
34. Gospodarstwo Rybackie Stawowo-Jeziorowe Sp. z o.o. w Ińsku woj. zachodniopomorskie
35. Gospodarstwo Rybackie Sp. z o.o. w Łysininie woj. kujawsko-pomorskie
36. Gospodarstwo Rybackie S.C. J.CZ. Holak i Z.F. Heraburda w Rajgrodzie woj. podlaskie
37. Gospodarstwo Rybackie Włocławek Sp. z o.o. w Szpetalu Górnym woj. kujawsko-pomorskie
38. Gospodarstwo Rybackie Sp. z o.o. w Mrągowie woj. warmińsko-mazurskie
39. Gospodarstwo Rybackie Sp. z o.o. w Ostródzie woj. warmińsko-mazurskie
40. Gospodarstwo Rybackie „Augustów” Andrzej Szkoczko i Adam Szkoczko w Augustowie woj. warmińsko-mazurskie
41. Przedsiębiorstwo Produkcji i Hodowli Ryb Słodkowodnych w Krakowie Sp. z o.o. Oddział Wielikacie woj. śląskie
42. Państwowy Zakład Budżetowy „Stawy Milickie” w Rudzie Sułowskiej woj. dolnośląskie
43. Polski Związek Wędkarski Zarząd Główny w Warszawie
44. Zarząd Okręgu PZW w Katowicach
45. Zarząd Okręgu PZW w Koszalinie
46. Zarząd Okręgu PZW w Łomży
47. Zarząd Okręgu PZW w Olsztynie
48. Zarząd Okręgu PZW w Piotrkowie Trybunalskim
49. Zarząd Okręgu PZW w Płocku
50. Zarząd Okręgu PZW w Sieradzu
51. Zarząd Okręgu PZW w Szczecinie
52. Zarząd Okręgu PZW w Toruniu
53. Zarząd Okręgu PZW w Zielonej Górze
54. Zachodniopomorskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych w Koszalinie
55. Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Rybackiej w Bydgoszczy
56. Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Rybackiej w Łodzi
57. Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Rybackiej w Szczecinie

Załącznik Nr 2

WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH

1. Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska –Dz.U. z 1994 r. Nr 49, poz. 196; zm. Dz.U. z 1995 r. Nr 90, poz. 446, Dz.U. z 1995 r. Nr 141,

- poz. 692; Dz.U. z 1996 r. Nr 106, poz. 496, Dz.U. z 1996 r. Nr 132, poz. 622, Dz.U. z 1996 r. Nr 156, poz. 773, z 1997 r. Nr 46, poz. 296, Nr 88, poz. 554, Nr 96, poz. 592, Nr 121, poz. 770, Nr 133, poz. 885, z 1998 r. Nr 106, poz. 668; Dz.U. z 1999 r. Nr 101 poz. 1178; Dz.U. 00, Nr 12, poz. 136, Nr 48 poz. 550 , Nr 62, poz. 718 i Nr 109 poz. 1157.
2. Ustawa z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne – Dz.U. Nr 38, poz. 230, zm.: z 1975 r. Nr 17 poz. 94, 1980 r. Nr 3, poz. 6, z 1983 r. Nr 44, poz. 201; z 1989 r. Nr 26, poz. 139 i Nr 35, poz. 192; z 1990 r. Nr 34, poz. 198 i Nr 39, poz. 222; z 1991 r. Nr 32, poz. 131 i Nr 77, poz. 335; z 1993 r. Nr 40, poz. 183; z 1994 r. Nr 27, poz. 96; z 1995 r. Nr 47, poz. 243 i Nr 141, poz. 692; z 1996 r. Nr 106, poz. 668; z 1997 r. Nr 47 poz. 229, Nr 133, poz. 885, Nr 88, poz. 554 z 1998 r. Nr 106, poz. 668; Dz.U. 00 Nr 12, poz. 136, Nr 109, poz. 1157, Nr 89, poz. 991 i Nr 120, poz. 1268.
 3. Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym – tekst jednolity Dz.U. z 1999 r. Nr 66, poz. 750 zm. Dz.U. 2000 r. Nr 120 poz. 1268.
 4. Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska –Dz.U. z 1991 r. Nr 77, poz. 335; zm.: z 1996 r. Nr 106, poz. 496’ z 1997 r. Nr 121, poz. 770 i Nr 133, poz. 885, Nr 141, poz. 943, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, Dz.U. 00 Nr 12, poz. 136 i Nr 109, poz. 1157;
 5. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 26 maja 1997 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o rybactwie śródlądowym – Dz.U. z 1997 r. Nr 60, poz. 372.
 6. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 15 marca 1999 r. w sprawie połowu ryb w wodach śródlądowych – Dz.U. z 1999 r. Nr 38, poz. 370.
 7. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 10 grudnia 1997 r. w sprawie wymagań jakim powinien odpowiadać operat rybacki, oraz określenia jednostek uprawnionych do opiniowania tych operatów – Dz.U. z 1997 r. Nr 154, poz. 1010.
 8. Zarządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 26 stycznia 1976 r. w sprawie wymagań, jakim powinien odpowiadać operat wodnoprawny – M.P. Nr 6, poz. 32.
 9. Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 20 grudnia 1996 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać obiekty budowlane gospodarki wodnej i ich usytuowanie – Dz.U. z 1997 r. Nr 21, poz. 111.
 10. Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 lipca 1998 r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji – Dz.U. z 1998 r. Nr 93, poz. 589.
 11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 lipca 1978 r. w sprawie ksiąg wodnych i katastru gospodarki wodnej – Dz.U. z 1978 r. Nr 19, poz. 83.

12. Ustawa z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz zmianie niektórych ustaw – Dz.U. z 1995 r. Nr 57, poz. 299; zm. Dz.U. z 1995 r. Nr 101, poz. 504; z 1996 r. Nr 59, poz. 268; Nr 106, poz. 496, Nr 156, poz. 775; Dz.U. z 1997 r. Nr 79, poz. 484 i Nr 54, poz. 349; z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i z 1999 r. Nr 49, poz. 484 Dz.U. 2000 r. Nr 6, poz. 70, Nr 12, poz. 136, Nr 48 poz. 550, Nr 122, poz. 1323 i Dz.U. z 01 r. Nr 4, poz. 24.
13. Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych – Dz.U. z 1991 r. Nr 9, poz. 31 zm. Dz.U. z 1991 r. Nr 101, poz. 444, Nr 116, poz. 502, Dz.U. z 1992 r. Nr 21, poz. 86, Nr 94, poz. 467, Dz.U. z 1993 r. Nr 121 poz. 540, Dz.U. z 1994 r. Nr 123, poz. 600, Nr 132, poz. 675, Dz.U. z 1995 r. Nr 147, poz. 715, Dz.U. z 1996 r. Nr 149, poz. 704, Nr 91, poz. 409. Dz.U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24, Nr 123, poz. 780, Nr 121, poz. 770, Nr 107, poz. 689, Nr 143, poz. 956, Dz.U. z 1998 r. Nr 106, poz. 668, Nr 146, poz. 954; Nr 150, poz. 983; Nr 160, poz. 1058; Dz.U. z 1999 r. Nr 96, poz. 1129; Dz.U. z 00, Nr 88, poz. 983; Nr 95, poz. 1041 i Nr 105, poz. 1115.
14. Ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody – Dz.U. z 1991 r. Nr 114, poz. 492; zm. Dz.U. z 1992 r. Nr 54, poz. 254; Dz.U. z 1994 r. Nr 89, poz. 415; Dz.U. z 1995 r. Nr 147, poz. 713; Dz.U. z 1996 r. Nr 91, poz. 409; zm. wyn. z Dz.U. z 1996 r. Nr 156, poz. 773; Dz.U. z 1997 r. Nr 14, poz. 72; Dz.U. Nr 43, poz. 272; Dz.U. Nr 54, poz. 349; Dz.U. Nr 133, poz. 885; zm. wyn. z Dz.U. z 1997 r. Nr 88, poz. 554, Dz.U. z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Dz.U. z 01. Nr 3, poz. 21.
15. Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej Dz.U. z 1997 r. Nr 141, poz. 943; zm. z 1998 r. Dz.U. Nr 462, poz. 1122, Dz.U. z 1999 r. Nr 41, poz. 412 i Nr 70, poz. 778.
16. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 listopad 1999 r. w sprawie organizacji i zakresu działania regionalnych zarządów gospodarki wodnej – Dz.U. z 1999 r. Nr 101, poz. 1180.